

בעזרת השם יתברך

ספר

שבת בהיכלו

ובו אוצר בלום מהיכל תורתו ומשנתו, דרכיו בקודש
ותהלוכות חייו של משה רבינו מהימנא מרנא ורבנא
רבינו החתם סופר זכותו יגן עלינו ועב"א

♦ מסודר על סדר פרשיות התורה ♦

כל פרשה ימצא הקורא

♦ פנינים ♦

דברי תורה ממעינות תורתו של רבינו ערוכים
על פרשת השבוע בשפה ברורה ונעימה

♦ לשון קדשו ♦

א שטיקל חתם סופר שוה לכל נפש בלשונו
של רבינו מתוך ספריו על התורה

♦ היכל המעשה ♦

סיפורי הוד ועובדות קודש מחיי
וקדושת רבינו החתם סופר

♦ ענייני דיומא ♦

בו ניצוצי אור מתהלוכות חייו של רבינו
מסודרים לפי קודותיו בשבוע זה

♦ הליכות ומנהגים ♦

פניני הלכה ומנהג, הנהגות והליכות, מהיכל קדשו של רבינו

אדר תשפ"ו

י"ל על ידי
היכל החתם סופר
להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
אימייל: chasamsofer3@gmail.com

© כל הזכויות שמורות

הקדמה

לְעֵטֶר פְּתוּרָא בְּרָזָא יִקְיָרָא

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה להקריב בפני קהל עם קל חי, אוהבי וחובבי תורת רבינו משה איש האלוקים, מנחה חדשה, קנקן חדש מלא ישן, אוצר בלום מבית מדרשו ומאור תורתו של רבן של כל בני הגולה מאור הדורות מרן החתם סופר זכותו יגן עלינו ועכ"א. ספר מלא וגדוש בפרקי תורתו ומשנתו, דרכיו בקודש, ותהלוכות חייו הנאדרות.

אחד יחיד ומיוחד הוא רבנו החתם סופר אשר שמו היה נערץ בקדושה בכל פינות ומחנות. מגאוני הדורות העומדים על העדה מכל כנפות תבל, ועד לקשי יום המתפרנסים מעמל יומם כולם חלים למשמע שמו ולזכרון דמותו של החתם סופר.

מוצאים אנו את היחס לפסקיו באימה ובסילודין מצד גאוני האומה אדירי התורה מכל ארצות הגולה, ליטא כאונגרי"ן ירושלים כגליציה ועוד. **רואים אנו** את החיל ורעדה לקדושתו מצד מאורי החסידות רועי ישראל וקדושו מדורו ומדורות הבאים אחריו עד דורנו אנו. **מביטים אנו** באהבה העצומה אשר קושרים נפשות ישראל לדברי תורתו ומאמריו של רבנו, אשר גם אנשים אשר בשם פשוטים יקראו, הזוקים בדברי תורתו בערגה וכיסופין - **ומבינים אנו** שנפש האומה ישראלית כולה אדוקה ודבוקה בנשמת החתם סופר זי"ע בקשר אמיץ מפנימי מאד.

רוב תוכן הספר הוא ממה שנתפרסם מדי שבוע בשבועו בגליון השבועי 'היכל החתם סופר', ותוליי"ת נתקבל בברכה ובשמחה אצל אלפי אלופי ישראל כאשר רבבות רבות בירכו עליו ברכת הנהנין מרישא ועד גמירא. וכעת זוכים אנו ב"ה לקבוע חלק מן המדורים בספר מכורך, בתכלית היופי וההידור, למען יעמדו ימים רבים. מלבד זאת נוסף בו תוכן רב תוספת אורה וברכה.

לבקשת רבים השקענו רבות גם בניקוד התוכן שיצא הכל כלול בהדרו, שיוכל להתאים אף לצעירי הצאן באופן השווה לכל נפש. וכך יוכלו להתענג יחדיו על בתריו גם בחור וצורב גם איש שיבה.

כשמו כן הוא, "שולחן השבת בהיכלו של החתם סופר", כשהוא מלא בכמה גוונים של תוכן מזוקק ומבורר מתוך אוצרותיו הבלתי נדלים של מרן החתם סופר, פניני הוד בלשון קל ונעים, מנהגיו והליכותיו בעיני שבת ועיני תורה, סיפורים נפלאים מתוך קורותיו הקדושים. כך שנוכל

שבת בהיכלו של החתם סופר

כל אחד לעטר את שולחן השבת בצל קורתינו, ולענגו בתוכן צרוף וקדוש זה המונח לפניכם היום. **לְעֵטֵר פְּתוּרָא בְּרָזָא יְקִירָא וּמְלֵלוּ מִיָּלָה מְתִיקָא כְּדוּבְשָׂא.**

כאן איתנו המקום להודות לאנשי השם אברי הלב שיזמו והקימו את המפעל הגדול הנהדר בקודש "היכל החתם סופר" אשר פעולותיו הכבירים להפצת והנחלת מורשתו ותורתו של רבינו החתם סופר זיע"א, היא מן המפורסמות, אשר יחד עם צוות העורכים והכותבים במזורי הגיליון השונים, הם אלו אשר הוציאו תחת ידם יצירה מפוארת זו.

מזמור לתורה נריעה גם לכל אלו אשר נהגו בנו טובת עין, ומאוצרם הטוב שאבנו רבות לצורך הכנת הספר לדפוס, בראשם ידידינו הגאון החסיד המפואר, ספרא וסיפא, רבי **מנחם מאיר יאקאבאוויטש** שליט"א אשר ברוחב ידיעותיו ואוצרותיו הבלתי נדלים עמד לימינו בכל צעד ושעל, למען יצא הדבר נאה ומתוקן.

ברכה מיוחדת להגה"צ רבי **עקיבא מנחם סופר** שליט"א, אב"ד ערלוי בני ברק, אשר ספריו היו נר לרגלנו, וגם פתח לנו שערי אוצרותיו ונתן רשותו להשתמש בכל אוצר התמונות והפקסמליות שהיו ברשותו.

יחד עמם ברך נברך את כל שאר מחברי הספרים העוסקים בתורת רבינו החתם סופר אשר מהם שאבנו בארות להיות דולה ומשקה מתורת משה עבד השם במדור "הליכות והנהגות - עניני שבת", הלא המה: ספרי המנהגים של מרנא החת"ס, שי"ל ע"י הגרי"ל שילל זצ"ל והגראמ"ז קינסטליכער זצ"ל; קובצי **אוצרות הסופר** שע"י מכון אוצרות הסופר דק"ק תורה עץ חיים לונדון; **זמירות שבת "בית סופרים"** שי"ל ע"י קהל 'חשב סופר' בראשות הגה"צ רבי שמואל לודמיר שליט"א אב"ד פרעשבורג לונדון; **זמירות שבת שירת משה** שי"ל ע"י מכון אוצרות הסופר; **ליקוטי חתם סופר - שבת** שיצא לאור הגראש"ב שפרינצלעס שליט"א; ספר **פסקי חתם סופר** מהגרצ"א אולמן שליט"א; ואחרון חביב, **מכון חתם סופר** ירושלים שזכו לההדיר את ספרי רבינו בפאר והדר והביאו לנו עזר רב.

תפילתנו בפינו, יהי ה' אלוקינו עמנו, וחפץ ה' בידינו יצלית, ונזכה להאיר את הארץ באור תורתו הבהיר של מרן זיע"ע, ולהביא את מאור קדושתו לכל חדרי ישראל. ונזכה לקיים צוואתו הקדושה של אותו צדיק הדורות: **שלא יבש המעיין ולא יקצץ האילן פרי עץ חי וקיים אמן.**

העורכים

RABBI CHAIM SHMERLER

Rav of "Haichl Tzvi" Sanz

43 david street - jerushalaim

TEL. +972.25821.407

חיים שמרלר

רב בית המדרש "היכל צבי" צאנז
ומח"ס "דרכי הלכה" ו"אוצרות אורייתא"
רחוב דוד 43 ע"ה ק ירושלים תונב"א
02-5821407

בס"ד,

מכתב תהילה

אשרינו שזכינו לראות זה קרוב לשנה, מידי שבת בשבתו, בגליון הנפלא "היכל החתם סופר", בפירות המתוקים מדובשה של תורה, פניני תורה, ומנהגי קודש, ומשולב גם בסיפורי צדיקים, דברים השוים לכל נפש, וב"ה נתקבל הגליון בכל תפוצות ישראל, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל. וזאת מלבד החוברת החדשית, "היכלות", שגם הוא כרעהו נתקבל באהבה וברצון בין תופשי התורה.

ועתה יזמו בהיכל החתם סופר, להוסיף נדבך על הבנין, בהדפסת הספר החדש שלפנינו, "שבת בהיכלו" של החתם סופר, והוא מסודר פרשה בפרשה דבר דבר על אופנו בכמה מדורים, וכפי שיראה המעיין, כי נופת צוף וכל טעם.

פשיטא ואין צריך לומר, שדברי רבינו רבן של ישראל, אינם צריכים להסכמה, אלא שמכתב תהילה היא, תהילה להני יגיעי התורה ספרא רבא המשקיעים ימים ולילות להפצת דברי תורתו ומורשתו בקרב ישראל

המברך בברכת התורה לעוסקיה בטהרה

חיים שמרלר

תוכן הענינים

תוכן מיוחד על מנהגי שבת קודש, מסודר לפי סדר השבת, מובא בסוף הספר

פרשת בראשית

- לשון קדשו | מטרת הבריאה שיהיה האדם פמלשה רבנו..... כו
- פנינים | תלמיד חכם צריך שיגבה לבו בדרכי ה' ויהיה תלוי בה' לבדו • חסידות שאין עמה נתינה עליה נאמר 'עם הארץ חסיד' • דרך צדיקים להפסיד אור עצמם כדי להאיר לתלמידיהם • את האדם לוקחים בדברים, פי בכח לוקחים את גוש העפר ולא את הנפש..... כז
- ענינא דיומא | הנר שהודלק טרם זמנו..... כט
- היכל המעשה | אשרי משפיל אל דל..... לא
- הליכות והנהגות | על התורה • מעלת המלמד תורה לאחרים • זהו עקר קיום התורה ועל יום השבת • הקנה במשך כל ימות השבוע לשבת • הקנה לשבת מביא ברכה והשפעה • זריזות להקנות צרכי שבת..... לד

פרשת נח

- לשון קדשו | נח מאמין ואינו מאמין..... לו
- פנינים | נח לשמים מוליד שיהיה נח לבריית • במדת פרגעניות הקדוש ברוך הוא מתנהג פמקרה, ולכן מדה טובה מרה • טעם שנח אחר מזונות הארי • תלמיד חכם מזונותיו מרורים פצית, ואף על פי כן באהבתו את התורה הם מתוקים כדבש בפיו • בשבת ישראל עוסקים בתורה, אף האמות בתגיהם עוסקים בהבליים, ועל פן אסורים לשבת..... לז
- ענינא דיומא | "נבהלתי מאד מהמראה הזה ואמרתי הלא דבר הוא"..... לט
- היכל המעשה | אשרי מי שנתן לו שלום..... מא
- הליכות והנהגות | על התורה • שכר המלמד תורה לאחרים | ועל יום השבת • שכר אשה שאינה עושה מלאכה בערב שבת וזאת צרכי שבת • הלואה ברבית לצרף שבת..... מד

פרשת לך לך

- לשון קדשו | תשובה ליצר הרע שפיתה האדם להנות מהעולם הזה..... מו
- פנינים | הטעם שהקדים הברכה למברכים ואחר הקלה למקללים • לעולם לא פנע עצמו מלברך אחרים • ברפת העשירות הוא רק בעבור הפד לזט מעליו • בזכות שהוציא לחם ויין לתלמיד חכם, נעשה פהו לקל

שבת בהיכלו של החתם סופר

- עֲלוּן • בְּרַפְת כּוּשׁ הוּא כּאֲשֶׁר אִינוּ מְטְרִיד מְלַעֲסֵק בְּתוֹרָה • בְּיִרְאֵת ה' תִּהְיֶה תָמִים וְאֵל תִּחְקֹר ..... מִז
- עֲנִינָא דִּיּוּמָא | וְיִקְרָא בַּיּוֹם הַהוּא לְכָבִי וּלְמִסְפָּד ..... מֵט
- הֵיכַל הַמַּעֲשֶׂה | בְּעֵצָם הַיּוֹם הָיָה נְמוּל... ..... נֶא
- הַלִּיכוֹת וְהַנְּהֻגוֹת | עַל הַתּוֹרָה • הַמְּקוּדֵשׁ וְזָמַן לְהַרְבֵּצַת תּוֹרָה לְתַלְמִידִים זֹכֵה לְסִיעָתָא דְשְׂמַיָּא בְּחֻנּוּף צְאָצְאָיו | וְעַל יוֹם הַשַּׁבַּת • עָרַב שַׁבַּת הוּא זְמַן רְאוּי לְתַשׁוּבָה • לְמוּד חֶמֶשׁ ..... נִד

פרשת וירא

- לְשׁוֹן קִדְשׁוֹ | הַטַּעַם שֶׁהַתְּפִלָּל אֲבָרְהָם אָבִינוּ בְּעַד אֲנָשֵׁי סְדוֹם ..... נו
- פְּנִינִים | בְּמִקּוֹם מִצְוֵה הַזְּנִיחַ אֲבָרְהָם אָבִינוּ כָּל עֲצוֹת הַרְפוּאָה שֶׁעַל פִּי הַטַּבֵּעַ • מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה שֶׁל מִצְוֵה בְּהִקְנֵס הָאוּרָחִים מִיַּד 'וְיִרָא' הַשְּׂכִינָה • הַאֲכֵלֵת הַמַּלְאָכִים לְהוֹרוֹת לְדוֹרוֹת כִּי אִף שְׁלוֹמֵי תּוֹרָה יוֹתֵר חֲשׁוּבִים מִמְּלָאכֵי הַשָּׁרָת, עֲדִין צְרִיכִים הַמָּה לְאָכַל וְלִנְהַג בְּטַבֵּעַ הָעוֹלָם • כְּשֶׁמִּסְפָּדִים לְהַפְסִיק מִתְעַנּוּג דְּבִקּוּתוֹ בְּהֵשֵׁם כְּדֵי לְהַכְנִיס אַחֲרֵים בְּצַל הַשְּׂכִינָה, אִז הוּא רְאוּי לְשַׁכֵּר ..... נז
- עֲנִינָא דִּיּוּמָא | בְּרִית מִלָּה רֵאשׁוּנָה בְּדַרְעֻנְיָן ..... נט
- הֵיכַל הַמַּעֲשֶׂה | בְּחֵלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ ..... סא
- הַלִּיכוֹת וְהַנְּהֻגוֹת | עַל הַתּוֹרָה • אַחֲרֵי תּוֹרָה • לְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים הִיא הַצְּדָקָה הַנִּבְחָרָת • לְלַמֵּד לְאַחֲרֵים עֲדִיף מִהַתְּבוּדָדוֹת | וְעַל יוֹם הַשַּׁבַּת • תְּפִלִּין שֶׁל רַבְּנֵי תַּם וְקִרְיַת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תְּרַגּוּם • מְזֻמּוּרֵי תַּהֲלִים ..... סב

פרשת חיי שרה

- לְשׁוֹן קִדְשׁוֹ | חֲכָמַת הַתּוֹרָה נִגַּד חֲכָמַת הַפִּילוֹסוֹפִיָּא ..... סג
- פְּנִינִים | נִשְׁמַתָּה שֶׁל שָׂרָה פְּרָחָה מְגַדֵּל שְׂמִיחָה וְדְבָקוֹת עַל שֶׁנִּבְחַר יִצְחָק לְהִיּוֹת עוֹלָה • אֲצַל שָׂרָה הָיָה אֲבָרְהָם בּוֹכֵה בְּמִיתָתָהּ גַּם עֲלֶיהָ וְלֹא רַק עַל הַנִּשְׁאָרִים בְּאַרְצָא הַחַיִּים • הַיּוֹשֵׁב בִּישׁוּבָה וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה ה' מְבָרְכוֹ בְּכָל וְזִמְלֵאכְתּוֹ נִעֲשִׂית בְּיַד אַחֲרֵים • דִּןקָא לְיִצְחָק שֶׁהוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה רְאוּי שְׂאִשְׁתּוֹ תִּהְיֶה בְּמִדַּת הַחֶסֶד • לְבָן נִתְפַּו לְמַלְל וְיִצְחָק בְּתַפְלוּתוֹ הַכּוֹס לְבָרְכָה ..... סד
- עֲנִינָא דִּיּוּמָא | הַדְּפֶסֶת חֲדוּשֵׁי רַבְּנֵי ..... סט
- הֵיכַל הַמַּעֲשֶׂה | אוֹתָהּ הוֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ! ..... עא
- הַלִּיכוֹת וְהַנְּהֻגוֹת | עַל הַתּוֹרָה • הַמְּלַמֵּד בֵּן חֲבֵרוֹ תּוֹרָה כְּאֵלוֹ לְדוֹ | וְעַל יוֹם הַשַּׁבַּת • צְדָקָה • תְּסַפְּרָת בְּעָרַב שַׁבַּת ..... עב

פרשת תולדות

- לְשׁוֹן קִדְשׁוֹ | פּוֹחֵם שֶׁל בְּגָדֵי הַצַּדִּיקִים, וְלַהֲפֹךְ ..... עג
- פְּנִינִים | טַעֲנַת לִיצְנֵי הַדּוֹר מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה • אָב נִקְרָא מִי שְׂמֵתֵעֵסֵק בְּנִשְׁוֹאֵי בְּנוֹ • יַעֲקֹב לָקַח עוֹלָם

הבא וקבל גם עולם הנה, ונעשו שלקח עולם הנה הפסיד הכל • יצחק ברוך את יעקב שלא יצטרף להשתמש בכבוד תורתו לצורך פרנסה • גם מי שיש לו אב כיצחק אבינו מוטב לו להיות גולה לשיבה לעסק בתורה ..... עז

■ ענייני דינא | לדת בתו מרת ריזל ע"ה ..... עט

■ היכל המעשה | בא הרוג ברגליו... ..... פא

■ הליכות והנהגות | על התורה • דרכים לזכות להרביץ תורה • המרביץ תורה יאהר ממונתרי עולם הנה | ועל יום השבת • פתיבת חדושי תורה • פת שחרית ואכילת צהרים ..... פו

פרשת ויצא

■ לשון קדשו | ידיעת יעקב שעומד לחזור, ובאור התנאי שיחזור 'בשלום' ..... פח

■ פנינים | פשנתבשר שעומד לחזור לארץ ישראל מיד וישא רגליו וירץ • האדם צריך ליגע עצמו ב'פירוש' וב'דרוש', ומשמים יקבל 'רמז' ו'סוד' • מעלת הצדיק גדולה מןלאכים, והם תלויים בו • הטעם שהראה הקב"ה ליעקב עתה שכתן של שומרי שבת • אלו ידעתי שהמקום קדוש ונקי לא ישנתי אלא הייתי עוסק בתורה ..... פט

■ ענייני דינא | ברית אחת ושלשה פלאות! ..... צא

■ היכל המעשה | צדיק זה בא לבית מלוני... ..... צג

■ הליכות והנהגות | על התורה • התפלל שיוכלו התלמידים ללמוד אצלו • רק אחר שמוש חכמים | ועל יום השבת • קביעת סעודה בערב שבת, והדין בסעודת ארוסין • טבילה במקוה ורחיצה בערב שבת ... צו

פרשת וישלח

■ לשון קדשו | כל המשמר שבת נותנים לו נחלת יעקב ..... צח

■ פנינים | יעקב כבד את עשו כדי להגדילו וכך ימהר מפלתו • עם לבן גרתי, אף לא 'שבתתי' דעיניו ולבו לארץ הקדושה • איך ראו לירא מחמת המציק • הטעם שצדיקים ממונים חביב עליהם כגופם • התבודדות מן העמים היא יסוד היהדות • יעקב אבינו לא הגיק מנשיקת עשו ..... צט

■ ענייני דינא | "זלגו עיני דמעוות מרב התלהבות..." ..... קא

■ היכל המעשה | על תחת הון... ..... קג

■ הליכות והנהגות | על התורה • ילמוד אחרים אף על פי שבכך בטל מלמודו | ועל יום השבת • לבישת בגדי שבת ..... קו

פרשת וישב

■ לשון קדשו | טעם שעשה יעקב פתנת פסים ליוסף ..... קח

■ פנינים | טעם שעשה יעקב פתנת פסים ליוסף ולא חשש לקנאת האחים • המלך צריך להיות עבד נאמן לישדאל • פתנת הפסים היה עשוי עם שמות הקדושים שלא יוכל אדם לשלט בו • המתקרט על בגדיתו שוב אין בכח היצר הרע להתגבר עליו • יוסף נכנס לענין בחשבונותיו, ונחשב פוננס לעשות צרכיו

שבת בהיכלו של החתם סופר

- **קט** ..... כי לא היה לו שמירה על ידי הרהור בתורה.
- **קיא** ..... ענינא דיומא | מגפת הפולידע (א).
- **קיג** ..... היכל המעשה | טהרו את מקדשך...
- **קיד** ..... הליכות והנהגות | על התורה • חובת המרביץ תורה | ועל יום השבת • חלות על השלחן • לא לגרע מצרכי שבת כלום אף בימי אבילות.....

פרשת מקץ

- **קיה** ..... לשון קדשו | ענין מזוזה בימין ונגר חנפה בשמאל.
- **קיז** ..... פנינים | בדרכי העולם הזה פשיש עני ורעב אין שלום, אבל בדברי תורה אפלו פשיש עני יש שלום. 'ויריצהו ויחלף שמלתיו' הוא בזכות 'ויצח בגדו אצלה וינס' • המכונן לתועלת עצמו אין דבריו נשמעים • המתפרנס מפשר ודם רעבוננו גדל והולך • פשאוכלים מארץ טמאה צריף להשגיח שנתיה ולא נמות על ידי אכילה זו • רק מתוך חרדה אמרו מה זאת עשה אלקים.....
- **קכא** ..... ענינא דיומא | מגפת הפולידע (ב).
- **קכב** ..... היכל המעשה | רקוד בשלג במוצאי שבת חנפה.....
- **קכג** ..... הליכות והנהגות | על התורה • ללמד מאז היותו בן ארבעים • ימהר להרביץ תורה, כי לעתיד לבוא לא יהיה שיץ מצוה זו | ועל יום השבת • מנוחת צהרים לכבוד שבת, והחלפת מצעות המטה • ראוי לפנות האשפה אפלו מהרחוב לכבוד שבת • בדיקת ספרי תורה.....

פרשת ויגש

- **קכד** ..... לשון קדשו | על ידי בכי בני ישראל נפר אהבת ה' אליהם.
- **קכה** ..... פנינים | יהודה בקש מהשם יתברך שימתן רוחו על העומד בכסא פרעה • יותר טוב להיות נער אצל בני בלהה מלהיות אב לפרעה • איך התר ליוסף לבכות בשבת על חרבנו בית המקדש • אם היה חל עשרה בטבת בשבת היו מתענים בו • נחמתו של יעקב אבינו שיוסף חי ברוח הקדש.....
- **קכז** ..... ענינא דיומא | מגפת הפולידע (ג).
- **קכח** ..... היכל המעשה | ונהצר איננו ונפשו קשורה בנפשו.....
- **קכט** ..... הליכות והנהגות | על התורה • גם פי יזקין לא יסור מפונה | ועל יום השבת • מעלת וסגלת נר שבת • רבוי נרות.....

פרשת ויחי

- **קל** ..... לשון קדשו | מעלת תורה וגדלה במקום אחד.....
- **קלא** ..... פנינים | 'חסד של אמת' הוא רק מה שעושים עם מתים רשעים • העולה על חבריו פמעלות, ינהג בזהם כבוד ולא יתגאה עליהם • על מלכות שמים הוא שנעבד רק לכבודו יתברך ולא בשתוף גם לעצמנו • על האדם

- לעמוד על הגבול ולא להרחיק לשום צד • לומד תורה מצוה להתפלל וללמוד לזכות מחזיקי התורה ..... קלט
- ענינא דיומא | מגפת הפוליצ'ע (ד) ..... קמא
- היכל המעשה | הפלפול הגדול שהפך לתוכחה חריפה..... קמג
- הליכות והנהגות | על התורה • צנאת רבנו לבניו להרביץ תורה לשם שמים | ועל יום השבת • תפלה בשעת הדלקת הנרות • הקנת הפתילות וההבוב הנרות • להדליק הנרות בעצמו ..... קמו

פרשת שמות

- לשון קדשו | טעם כפילות 'משה משה' ..... קמט
- פנינים | קשיצאו בני ישראל ממצרים יצאו עמקם כל הדורות הבאים • מיתת הצדיק היא כמיתת כל הדור • ככל שגדלו והצליחו הוסיפו עננה והקטינו עצמם יותר • כאשר אין שלום בין איש לרעהו אי אפשר להחזיק טובה וברכה של כלום • גדלתו של משה הוא במה שהצטער בסבלות אחריו • רק מתוך קוצים צומחת לפת אש של יראת ה' • האיד לא יפנה פרעה מגדלת ישראל ..... קמ
- ענינא דיומא | מלחמת מצוה (א) ..... קנא
- היכל המעשה | מפרעשבורג עד חוסט ..... קנג
- הליכות והנהגות | על התורה • חשיבות ללמוד הקטנים, ותלמידים צעירים שזכו להפגס לשיבתו | ועל יום השבת • סוג הנרות • מקום הדלקת הנרות • נרות נוספים בחדרו ..... קנו

פרשת וארא

- לשון קדשו | מטרת היסודין וקשי השעבוד פדי לזכות לתורה ולארץ ישראל ..... קנה
- פנינים | משה רבינו זכה לאספקלריא שלא זכו בה האבות, מפני שהסקים למסר גם נשמתו עבור ישראל ולא רק את גופו • הרוצה להזכיר באופן שיפנסו דבריו, יזכיר תחלה בדברים המושכים את הלב • טענת משה רבינו "הן בני ישראל לא שמעו אלי" • אוהב שלום שקול כמו נביא גדול כמושה • ערב וברך לא היו בארץ גשן פדי שלא יהיה צער לישראל מפתח תקולות ..... קנט
- ענינא דיומא | מלחמת מצוה (ב) ..... קסא
- היכל המעשה | מוציא אסירים בפושרות ..... קסג
- הליכות והנהגות | על התורה • הדרך ללמוד קטנים | ועל יום השבת • מלאכות ושבותין אחר הדלקת נרות • סגלה פשנפל נר שבת על המפה • מצוה להסתפל בנרות של שבת ..... קסו

פרשת בא

- לשון קדשו | כל שמוסיף לנו הקב"ה טובות וחסדים יש לעבדו יותר ויותר ..... קסה
- פנינים | רק מחמת שהקב"ה לבו היה בו ניצוץ קדשה, ויכול משה להפגס אליו • הקב"ה נתן רשות למשה רבינו להחליט איזה מפה להביא • במקול כלם שוים אל המרפז, פן שוים אל ה' נערינו כמו זקנינו ואפלו צאננו

שבת בהיכלו של החתם סופר

ובקחנו • מועט הדם שנושא בפתחי הפתים השאיר איזה קדשה במצרים שייכלו להתקיים גם אחר יציאת ישראל • לעשות המצות בזריזות פשפש האהבה בויער בקרבנו ..... קסט

■ **עניינא דיומא | מלחמת מצוה (ג)** ..... קעא

■ **היכל המעשה | וקה כי שאלה בנג לאמר ...** קעג

■ **הליכות והנהגות | על התורה • קדם למו פשוטות הסגיא ורק אחר כן סברות בעיון והרקה | ועל יום השבת • קבלת מצות שבתה" • הליכה לבית המדרש** ..... קעו

פרשת בשלח

■ **לשון קדשו | טעם שהוריד השם יתברך את שר מצרים של מעלה** ..... קעה

■ **פנינים | צדיקים תחלתם צער וסופם שלווה • הקב"ה קרע חים שלא בטבע כדי שלא ילחמו ישראל במצרים שהיו להם לאכסניה • ביאור הפסוק בדרך מוסר להורות דרך תשובה • כדי שייספמו לרדוף אחר ישראל הפך השם יתברך לבבם של המצרים להיות לב מלך ושירים • הקב"ה לא הסכים לשירת הפולאכים כי רצה שימותו המצרים בים ולא על ידי שירתם** ..... קעט

■ **עניינא דיומא | מלחמת מצוה (ד)** ..... קפא

■ **היכל המעשה | שועה פהרף עין** ..... קפג

■ **הליכות והנהגות | על התורה • הרבצת התורה דוקא בקביעת ישיבה לתלמידים | ועל יום השבת • תפלת מנחה • שיר השירים • אמירת "לכו נרננה" "מזמור שיר ליום השבת"** ..... קפו

פרשת יתרו

■ **לשון קדשו | משל על סבת נתינת שחר למקבלים את התורה** ..... קפח

■ **פנינים | הקב"ה הכריח את מצרים להוציא את ישראל, כדי שלא יהיו ישראל משעבדים להם בהפרת טובה • על ידי שהדן גורם שילמדו תורה בלא פרוז לבבות הרי הוא נעשה שתף למעשה בראשית • אהר ממשווקה ללמוד רק מחמת אהבת הדיעה • גליה ברוחניות היא רק בהדרגה ולא בפתאומיות** ..... קפט

■ **עניינא דיומא | מלחמת מצוה (ה)** ..... קצא

■ **היכל המעשה | משה יבר והאלקים יענו בקול** ..... קצג

■ **הליכות והנהגות | על התורה • השיבות בעיני רבנו הרבצת התורה ביישיבה | ועל יום השבת • תפלת ערבית • חובת זכירה בתפלה • דרשה בסיום התפלה** ..... קצו

פרשת משפטים

■ **לשון קדשו | עמי הארץ יש להם זכות החזקת תלמידי חכמים וזכות שאינם חוצצים לשונם על תלמידי חכמים** ..... קצח

■ **פנינים | גם השופטים בעם יש להם לנהג בענוה • על ידי למוד תורה עם תלמידים נזכה להקרא בנים**

וקשׁתפים עם ה' יתברך בביכול • האדם אל יהיה כנושה להקב"ה לצפות לתשלום גמול בעולם הזה • עקר עבודת האדם יהיה פדי לעשות רצון ה' ולהעצים פח של מעלה, ולא על מנת לקבל פרס • פשׁאדם משקיע זמנו ללמד תלמידיו, הקב"ה משגיח על צאצאיו שיהיו לברכה ..... קצט

■ ענינא דיומא | מלחמת מצוה (פרק אחרון) ..... רא

■ היכל המעשה | הקמיע שנהפכה... ..... רג

■ הליכות והנהגות | על התורה • שענני רבנו בשיבה מדי יום ביומו | ועל יום השבת • ברפת הילדים והתלמידים • יציאה מבית המדרש ..... רו

פרשת תרומה

■ לשון קדשו | מתחלה יקדשו חמשה אברים שבהם שרש תאנות האדם, ואחר כך יקחו מהם תרומה למשכן ..... רח

■ פנינים | פדי שיתנו תרומה משלהם, צריכים קדם לקנות הפסך וההב על ידי מעשים טובים • נדבה שבאה בלב שלם זוהי תרומה לה, אבל הפילי לא נתן כלום אף שמונו נתן • קדם נתנת תרומה ללמדו מדת נדיבות הלב, שלא תהיה הנתינה בעין רעה • מי שידבנו לבו ימציא לו השם יתברך שייכל לתן אף אם לא ימציא די ידו • מחזיקי התורה הם בדי הארון, אף תלמידי חכמים הם בדי השלחן שהם נושאים את מחזיקי התורה • אם יעשה תורתו קבע זמין לו ה' פרנסה קבועה ומזונת ..... רט

■ ענינא דיומא | לדת בנו הפכת סופר וצל"ל ..... ריא

■ היכל המעשה | פצאת השמש בגברתו ..... ריג

■ הליכות והנהגות | על התורה • חשיבות השעור היומי בעיני רבנו | ועל יום השבת • שובו לביתו ובכרפת הבנים ..... רטז

פרשת תצוה

■ לשון קדשו | גדולה הסרת טבעת ..... ריה

■ פנינים | נזפר שמו של משה ברכו • דרו התוכחה הנכונה • על שמועות התורה יקפיד להיות נז ונקי, אבל על צרכי עולם הזה לא יחוש כל כך • יכתות עצמו רק על דברי תורה, ושפע במילי דעלמא יבוא ממילא, כמו שקבל מרדכי את בית המון בלי יגיעה ..... ריט

■ ענינא דיומא | פטירת הרבנית הצדקת מרת שרל ע"ה ..... רכא

■ היכל המעשה | נכנס יין יצא סוד... ..... רכג

■ הליכות והנהגות | על התורה • השעור היומי | ועל יום השבת • תלמידים ואוחרים על שלחנו • ראה פניו ומאזנים ..... רכו

שבת בהיכלו של החתם סופר

פרשת כי תשא

- **לשון קדשו** | טעם בקשת מֹשֶׁה "לָךְ נָא ה' בְּקַרְבְּנִי" ..... רכח
- **פנינים** | שִׁבְתָּהּ היא מְקוֹר הַבְּרָכָה, אֲךֵּי יִשְׂרָאֵל לא יִשְׁבְּתוּ מִחֲמַת בְּרָכָה זוּ כִּי אִם לְשֵׁם ה' • על יְדֵי שְׁמִירַת שִׁבְתָּהּ זֹכִינ׳ שְׁתַּפְּרִיץ קְדֻשַׁת הַשִּׁבְתָּהּ גַּם לִימֵי הַחֹל • על יְדֵי שְׁמִירַת שִׁבְתָּהּ זֹכִינ׳ שְׁגֵם יְמֵי הַחֹל יִהְיוּ כְּשִׁבְתָּהּ שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה • מֹשֶׁה רִבְּנוּ הַסִּפִּים לְהִתְחַיֵּב מִיָּתֵהּ וּבִלְבַד שְׁיִמְחַל הַקֶּבֶד"ה לְיִשְׂרָאֵל • הַטַּעַם שְׁלֵא יַדְעֵה מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו ..... רכט
- **עניינא דיומא** | פְּטִירַת הַצְּדָקָנִית מֵרַת רִיזֵל ע"ה אִמּוֹ שֶׁל מָרְן הַחֲתָם סוֹפֵר ..... רלא
- **היכל המעשה** | מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹקֵת ..... רלג
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • מְקוֹם אֲמִירַת הַשְּׁעוֹר | **ועל יום השבת** • "שְׁלוֹם גְּעִיכֶם", וְאֲמִירַת "צֹא תִקְּחֶם לְשִׁלוֹם" • "אֲתִקְיִנוּ סְעוּדָתָא" וְ"אֲזַמְּרֵ בְשִׁבְחִין" • "אֲשֶׁת חַיִל" וְ"צִמְאָה נִפְשִׁי" ..... רלו

פרשת ויקהל פקודי

- **לשון קדשו** | עֲנֵן שְׁלַח בְּיָמֵינוּ וּמְנוּחָה בְּשִׁמְרָנוּ ..... רלח
- **פנינים** | תְּלִמּוֹד תּוֹרָה חָשׁוּב יוֹתֵר מֵעֲבוּדַת הַקְּרָבָנוֹת • תּוֹרָה שְׁבַעַל פִּה צְרִיף לְנִקְוָה וְלִהְיוֹת בָּהּ עַד שִׁיִּצְיֵא דִין לְאַמּוֹתוֹ • הַמְהַנְּהַ תְּלִמִּיד חֶכֶם מִנְכֶסִּיו זֹכֵה לְחַלֵּק בַּתּוֹרָה • גְּנִי יִשְׂרָאֵל שְׁמַחוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן ה' לְהַפְסִיק הַמְּלָאכָה כְּמוֹ כְּשִׁזְכוּ לַעֲשׂוֹת הַמְּלָאכָה • הַקֶּבֶד"ה בְּרַחֲמָיו מְחַשֵּׁב לְאָדָם כְּאִלוֹ הוּא בְּעִצְמוֹ עֹשֶׂה הַמְּצָנָה רַלֵט
- **עניינא דיומא** | מַעֲלַת הַהִסְכָּמָה בְּרֵאשׁ סֵפֶר ..... רמא
- **היכל המעשה** | 'שְׁמַחָה' לְאַרְצָה וְשִׁשׁוֹן לְעִירָה... ..... רמג
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • דָּרָךְ לְמוֹדוֹ בְּיִשְׁבִּיבָה וְכַמּוֹת הַדַּפִּים שֶׁהַסִּפִּיק בְּשִׁבּוּעַ | **ועל יום השבת** • שֹׁגֵב קְדֻשַׁת וּמַעֲלַת קְדוּשַׁת לַיִל שִׁבְתָּהּ • קְדוּשַׁת מִן הַתּוֹרָה, וְאִם יָכוֹל לְהוֹצִיא נְשִׁים יְדֵי חוֹבְתָן ..... רמו

פרשת ויקרא

- **לשון קדשו** | כִּיצַד מִתְקַמֵּם "וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם" ..... רמח
- **פנינים** | דְּבַר הַמְּבִיא לִיְדֵי תְשׁוּבָה הוּא גְדוֹל מִנְדָּבָה לְמִשְׁפָּן • הַנְּבוּאָה אֲצֵל מֹשֶׁה רִבְּנוּ הִיָּה קְלוֹ רַחֲמִים, כִּי יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְעִין לוֹ אֲף לְתוֹכְחָה • מִגְדֻלְתוֹ שֶׁל הַבַּעַל תְּשׁוּבָה אֲנִי מִפִּירִים בְּגִדְל הַחֲטָא • עַקֵּר עֲבוּדַת ה' בְּהִצְנַע לֶכֶת • הַזֹּכֵה לְהַחֲזִיק תְּלִמִּדֵי חֲכָמִים מִנְכֶסִּיו, נִחְשָׁב כְּמִקְרִיב נִפְשׁוֹת לַה' ..... רמט
- **עניינא דיומא** | "גְּרִשׁוּנֵי נְשִׁים צְדָקָנִיּוֹת" ..... רנא
- **היכל המעשה** | "דְּאוּנְעֵנְעוּ! דְּאוּנְעֵנְעוּ!" ..... רנג
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • דְּבָרֵי מוֹסֵר קָדָם הַשְּׁעוֹר | **ועל יום השבת** • טַעַם מְצוֹת קְדוּשָׁה • שְׁעוֹר ה'פּוֹס שֶׁל קְדוּשָׁה • נִסַּח הַקְּדוּשָׁה ..... רנו

פרשת צו

- **לשון קדשו** | על גדולי התורה לפרסם שהעוסק בתורת עוליה כפאלו הקריב עוליה ..... **רנה**
- **פנינים** | ככל יום יהיה בעיניו כפאלו היום יצאת ממצרים • העוסק בתורת עוליה צריך גם להחזיק במקומו ענינים ולומדי תורה • העסק בתורת העולה חשובה יותר מהעולה עצמה, פי בזכותו תוקד אש המזבח גם בהשבת הגלות • 'לא תאפה חמץ' אזהרה ממתת הגאונה המוגנה • המושפיל עצמו בענין ה' ויראתו קגנה כמו המתגאה ..... **רנט**
- **ענינא דיומא** | אם רבנו היה בכור, ואם התענה בערב פסח ..... **רסא**
- **היכל המעשה** | "הפסדת נחמ מקרבן פסח!" ..... **רסג**
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • התלהבות בלמוד המוסר והאגדה • פתיחת הזמן | **ועל יום השבת** • קדוש מעומד ומיושב • שייר יין לקדוש והבדלה • תקון כוס פגום • קדוש על סתם ינים ..... **רסו**

פרשת שמיני

- **לשון קדשו** | בסלוקן של נדב ואביהוא נתמעט קצת כחו של משה רבנו עליו השלום וגרם לו שכחה .... **רסח**
- **פנינים** | קרבנו של אהרן כדי לבלבל השטן מלהשטין על ישראל • אהרן שתק ולא הודיע על בניו הצדיקים, מתוך פחד שפאו מתוה כף יבוא להתרעם על פטירתם • אהרן לא התאבל מפני שמחתו של מקום, ובני ישראל הראו אבלות עבור אהרן • משה רבנו לא בוש לומר שטעה בחדוש עצמו • להיות גם חרף וגם בעל זכרון זהו מנתנה למעלה מדרך הטבע למי שלומד לשמה ..... **רסט**
- **ענינא דיומא** | ברפת החמה בשלג סוער ..... **רעא**
- **היכל המעשה** | תקיף במלוכה ..... **רעג**
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • קסירת השעור באפן שיבן לכל התלמידים | **ועל יום השבת** • נסח הקדוש במקדש על הפת • אם עדיף קדוש על הפת או על שכר • קדוש במקום סעודה ..... **רעו**

פרשת תזריע

- **לשון קדשו** | רשעים גמורים הם אלו שטמונה רעתם בקרבם ומתנהגים כחסיד וקוראים על פלם 'טמא' ..... **רעח**
- **פנינים** | המחשיב עצמו רק כבשר וכבעל חי הפל מוכן לסעדתו, אבל המתגאה אומרים לו: תוש הקדימך • עני הנותן צדקה יצקה לפרנס אחרים משלו • המתעורר מלמטה לעבודת השם יצקה להשפיע מתורתו לאחרים • יהודי לבו מהול לה' ואינו מל אלא בשרו, אבל גוי שמל עצמו לגרות או לעבדות הוא מילה ממש בכל • השב בתשובה לא יתגאה בתשובתו ..... **רעט**
- **ענינא דיומא** | נהגו כבוד זה בזה ..... **רפא**

שבת בהיכלו של החתם סופר

- היכל המעשה | מנהג ישראל תורה היא! ..... רפג
- הליכות והנהגות | על התורה • הפסקה קצרה לאחר חידוש | ועל יום השבת • מעלת וקדשת סעודת שבת • הענג אינו מעצם המאכלים אלא ממצות שבת ..... רפו

פרשת מצורע

- לשון קדשו | חוטא השב בתשובה חותר לו השם יתברך חתירה ויורד אליו ..... רפה
- פנינים | הלומד עם מצדעים יזכה להכנס לגן עדן • 'מאן בעי תיי' מינו שיחיה ברצון ולא בעל כרחו, על ידי 'נצל לשונך מרע' שלא יאמר על שום דבר שהוא רע אלא יקבל פאהבה • מתוך הנגע עצמו מתקן הקב"ה רטיה • גם פעלה שנפר מתוכו שהוא נגע, אין לו לבעל הבית לעשות מפלי הוראת פהו • הפפרה על הבית היא על שגרם שיפכו רוח טמאה במקום מיוחד קדושה ..... רפט
- ענינא דיומא | "לכלע רקי לא אוכל..." ..... רצא
- היכל המעשה | "רוח ה' דבר בו" ..... רצג
- הליכות והנהגות | על התורה • סדר שעורי העיון והפקאות | ועל יום השבת • לחם משנה וי"ב חלות • ברפת 'המוציא' • טבילת פת במלח ..... רצו

פרשת אחרי קדושים

- לשון קדשו | להתענג על ה' ועל קיים מצותיו ..... רצה
- פנינים | הקב"ה שומר על הצדיק שלא ימות בנשיקה בעת עסקו במצוה • בני אהרן מתו מעצם השקם להתקרב אל ה' • גם שפומדש אכילתו וצרכי עולם הזה, נדמה בעיניו כחטא • תלמיד חכם שאינו פורש מחברת החוטאים צריה פפרה • המתנגע בתורה יאחר שלא יתגאה בלמודו • איברי הגוף הגשמיים ישבעו ויתענגו משמחת עבודת ה' כמו אכילה ושתיה ..... רצט
- ענינא דיומא | חתנת רבנו בזוג ראשון ..... שא
- היכל המעשה | משה קבל תורה מאבני... ..... שג
- הליכות והנהגות | על התורה • אמירת סימנים בגמרא • סדרי החזרה | ועל יום השבת • אכילת פרוגי החלה • אכילת דגים • זמירות שבתוך הסעודה ..... שו

פרשת אמור

- לשון קדשו | זהירות תלמיד חכם בדרךיו ובמעשיו ..... שח
- פנינים | הנמשך אחר תאות העולם ינק מאחוריים, ואין מועיל לו שיחדש חדושים בתורה • האובח יצרו זוכה לשני עולמות • זביתת היצר הוא על ידי ההודאה לה' יתברך על כל פרט • פשאיין ישראל מתחזקים על ידי נסים שנעשו לישראל, זהו חלול השם • על ידי הספירה אדם מתברר ומתקדש עד שיהיה ביום מתן תורה כבירה חדשה • על ידי אמירת דברי תורה על שלחנו יהיה דומה למזבח ..... שט
- ענינא דיומא | הלמוד שהפסק בפתאומיות ..... שיא

- היכל המעשה | נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ..... שיג
- הליכות והנהגות | על התורה • שעורים נוספים במשך היום בהלכה • שעור חמש עם רמב"ן | ועל יום השבת • פייט 'קה רבון עלם' ..... שטז

פרשת בהר בחוקותי

- לשון קדשו | ענן שמשטה אצל הר סיני ..... שיח
- פנינים | ענן שמשטה אצל הר סיני, קיים מצוות בהכנעה • האדמה שמחה לתת תבואתה לעבדי ה' • לא לעשות חשבון חפזו • פנינת של העתיד • עמל התורה הוא סימן לשמירת המצוות פחוק בלא טעם ..... שיט
- ענינא דיומא | אין בכל העולם דוגמתה... ..... שכא
- היכל המעשה | הפכתורים התלושים שקרבו את הרבנות ..... שכג
- הליכות והנהגות | על התורה • שעור חמש עם פרוש רש"י | ועל יום השבת • "ליל שבת" ולא "פרייטאג צו נאכט" • פירושי החלה ושיורי חיון • חזרת תלמודו בליל שבת קדוש • שנה ..... שכו

פרשת במדבר

- לשון קדשו | ויהי בימי שפט השפטים ..... שכח
- פנינים | קבוצ עבדי השם היא בדידות הנכונה • אין התורה נקנית אלא לענותו • אף שישראל גדלו ממדרגת בהמה למדרגת אדם, בעבודת השם; קבל עליו על פבהמה • אל ימהר לעלות יותר ממדרגתו ..... שכט
- ענינא דיומא | מלחמת נפוליאון (א) ..... שלא
- היכל המעשה | המורה במקצת חשב בשבועות... ..... שלג
- הליכות והנהגות | על התורה • קדיש אחר השעור | ועל יום השבת • שינה בליל שבת, וקמתו בשבת בבוקר • טבילה במקוה ..... שלו

פרשת נשא

- לשון קדשו | ברפת העשר במצות מעשר ..... שלה
- פנינים | הקדוש ממעט לעצמו ומרבה לתלמידי חכמים • על ידי התשובה זוכה שגם החטא קודם והולך לפניו כמצוה • רק המזון שנותן לצדקה 'לו יהיה' • המברך את חברו הוא עצמו מתברך תחלה • כל הכנעה לפני השם יתברך הוא ריח ניחוח פקטרת • יפי ואיכות הגהב בבית המקדש ..... שלט
- ענינא דיומא | מלחמת נפוליאון (ב) ..... שמא
- היכל המעשה | עת ללמוד ועת להתפלל ..... שמג
- הליכות והנהגות | על התורה • אהבה ויראה בתלמידיו | ועל יום השבת • מקום וזמן התפלה • פסוקי דזמרה, ותפלת שחרית • ברפת החודש ..... שמו

שבת בהיכלו של החתם סופר

פרשת בהעלותך

- **לשון קדשו** | טענת "למה נגרע" ..... שמח
- **פנינים** | כל החכמות טפלות להקמת התורה • כל יום הוא כפעם ראשונה שהוא מקיים מצוה זו • תלמידים חכמים מתקשים בפרנסתם כי כן הראה ה' את משה • הטוב לישראל הוא כשיכולים להטיב • טעות הפתאונים שפכו על צרת עצמם ולא על צער חבריהם ..... שמט
- **עניני דיומא** | מלחמת נפוליאון (ג) ..... שג
- **היכל המעשה** | בהעלתך את הנרות ..... שג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • דאגה לתלמידיו | ועל יום השבת • תפלת מוסף, ופיזטים אחר מוסף • למוד אחר התפלה • קדושה רבה אחר התפלה ..... שג

פרשת שלח

- **לשון קדשו** | חלול השם בחטא המרגלים ..... שג
- **פנינים** | תפלת משה היה על שנות יהושע שימבל מקצור שנות המרגלים • מטרת ארץ ישראל הוא להחכים ולהתקדש ובכך ימאס בתענוגות הגוף • שכן רע ואבוד הבטחון הם הגורם לחטא • בזכות בעל חסד ומתברכים הפרות גם בארץ שאינה מברכת • הפשקיע מעות ללמד בניו תורה, אחד מהם ודאי יצליח .... שג
- **עניני דיומא** | מלחמת נפוליאון (ד) ..... שג
- **היכל המעשה** | פרשת המרגלים..... שג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • אהבת תלמידיו אליו | ועל יום השבת • בעל קורא • עליה לתורה • עליה לתורה לבעל ארציטי, והוספות על הקרואים ..... שג

פרשת קרח

- **לשון קדשו** | טענת משה "לא חמור אחד מהם נשאתי" ..... שג
- **פנינים** | תורה מחזרת אחר אכסניה שלה גם אם בינתיים היה רחמנא לצלן דור אחד שגרב • טענת השמש והירח במחלוקת קרח ועדתו • מי שפונתו לשמים אין לו חלוק בפה הוא עובד את השם יתברך • אין "חזקה" במחלוקת | בין נס בליעת קרח לשאר אסונות טבע ..... שג
- **עניני דיומא** | מלחמת נפוליאון (ה) ..... שג
- **היכל המעשה** | זכות הרב שהכריע את תני התלמיד ..... שג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • הנהגתו לתלמיד שלא התנהג כהגון | ועל יום השבת • קריאת ספר דברים • ..... שג

■ **שעו** ..... הגפחה • הפטרה.....

פרשת חוקת

- לשון קדשו | פרשת פרה היא "חקה" כְּדִי שְׁלֹא לְבַיֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל ..... **שעה**
- פנינים | רק מי שיש לו מסירות נפש יכול להעמיד הדת על תלה • עצרה לזכירת למודו, ללמד בקול גדול • העוסק בתורה בְּרָבִים הרי זה פֶּאֱלוֹ קַיִם כָּל הַתּוֹרָה • הקושי בגלות המר שלא נתגלה הקץ • שכר מחזיקי התורה • בְּזִכּוֹת הַרְבֵּצַת תּוֹרָה זֹכָה לְהַשִּׁיג יוֹתֵר מִכֵּחַ שְׁכָלוֹ ..... **שעט**
- ענינא דיומא | מלחמת נפוליאון (ו) ..... **שפא**
- היכל המעשה | תפל עליהם אימתה ופחד ..... **שפג**
- הליכות והנהגות | על התורה • ענינו ולבו על מעשי תלמידיו וטהרת לבם | ועל יום השבת • קדושת רבה אחר מוסף • נסח הקדוש • קדוש על יוֹן שָׂרָף ..... **שפו**

פרשת בלק

- לשון קדשו | הצדיק ממשיך שפע לעולם הזה, אבל הרשע שאוכל חלקו בעולם הזה יחסר מושבו בעולם הבא ..... **שפח**
- פנינים | מאהבת עמו ישראל לא הספיק הקב"ה שבלעם יקללם, אף שאין ממש בהקבל פיו • אפילו זריזות לדבר מצוה איננו לומדים מבלעם, שפבר קדמו אברהם אבינו ע"ה • הקב"ה הוא המנצח במלחמה, רק נותן התרב ביד ישראל פאלו הם המנצחים • הבטה על כלל ישראל מביא רוח הקודש והשראת השכינה • פשנפרד מהקדשה רחמנא ליצלן עדן: ישאר בו לחלוחית, אף פשנפרד מהטמאה לא ישאר בו מאומה ..... **שפט**
- ענינא דיומא | מלחמת נפוליאון (ז) ..... **שצא**
- היכל המעשה | פי טוב בעיני השם לברך את ישראל... ..... **שצג**
- הליכות והנהגות | על התורה • מעלת חדוש בתורה • פתיבת חדושי תורה שלא לשם שמים | ועל יום השבת • אכילתו בקדושת רבה • חליכתו לבית הכנסת הגדול ..... **שצו**

פרשת פינחס

- לשון קדשו | החלוק בין קנאת פינחס לקנאתם של אחרים ..... **שצח**
- פנינים | המזכה את הרבים יכול לקבל שכר בעולם הזה • הקב"ה סבב לו טובה שיבוא אותו • מקור פנוי "שלומיאל" לאדם חסר מזל • מעלת בעל תשובה יותר מצדיקים גמורים • אפילו הסתכלות על ארץ ישראל כבר מביאה דבקות באור עליון ..... **שצט**
- ענינא דיומא | מלחמת נפוליאון (פרק סיום) ..... **תא**
- היכל המעשה | לרב תרבה נחלתו... ..... **תג**
- הליכות והנהגות | על התורה • מטרת חדושי התורה | ועל יום השבת • חזרתו מבית הכנסת לביתו • קדוש

שבת בהיכלו של החתם סופר

• זמירות בקעדת יום השבת ..... תו

פרשת מטות מסעי

- **לשון קדשו** | הקב"ה מחשב שעות לצדיקים ..... תח
- **פנינים** | לא יחל דברו' כולל כל התורה, כי בלאו הכי גם שבועת הר סיני אינו מקימם • אהבת השם יתברך לעמו, ואהבת עמו אליו • קשפוקריב את עצמו זהו קרבן המכפר • הטעם שבגני גד ובגני ראובן יש להם להקדים את עצמם קודם לבהמתן, אף שאסור לאכל עד שייתן מאכל לבהמתו • בטול תורה גורר שלבסוף פורק על לגמרי רחמנא לצלן • מקוללות השם יתברך נפר אהבתו אלינו ..... תט
- **עניינא דיומא** | דרשת זו אב ..... תיא
- **היכל המעשה** | השערות הסתגרות שקדמו לגלוי אליהו... ..... תיג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • שכר המתדבשים חדושי תורה • ועל יום השבת • דברי מוסר וספגרי צדיקים • קלוי הביצים ..... תטז

פרשת דברים

- **לשון קדשו** | "בון" מיהו?! ..... תיה
- **פנינים** | המרגיל עצמו בלשון הגוים אינו ראוי להורות לישראל • סבת הקדמת חטא המרגלים למעשה העגל • רב ודיין אל לו לפחד שמא יטעה בדין • הפותפלל בעת צרה יתפלל רק על צער השכינה ובכך נענה ..... תיט
- **עניינא דיומא** | פטירת הרבנית בזיווג ראשון מרת שרה ע"ה ..... תכא
- **היכל המעשה** | פרקם אב על בנים ..... תכג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • הפלים לזכות לחדש לאמתה של תורה | ועל יום השבת • פרקי אבות בימות המצוי • תפלת מנחה • מעלת ושבג הזמן ..... תכו

פרשת ואתחנן

- **לשון קדשו** | משה רבינו לא היה מתפלל אם היה יודע שאינו נענה מפני בטול תורה ..... תכז
- **פנינים** | שלא יצטרכו להתיר לנו יותר מהצורך או לגדר לנו גדרים • הדבקים בתלמידי חכמים זוכים לחיים תכף ומיד • הזכרת ארץ הקדש, מוליד קדשה בלב השומע • העובד את ה' ומתפנין גם בשביל עצמו, הרי זה עבודה זרה בשתוף • תוכחה שלא גבה לבם בעבודת ה' ..... תכט
- **עניינא דיומא** | בנאות דשא ..... תלא
- **היכל המעשה** | האזן שאקה לאריכות ימים... ..... תלג
- **הליכות והנהגות** | על התורה • סגלה לזכות לחדושי תורה • מיזם עמדות על דעתו לא עבר עליו יום מובלי לחדש בתורה | ועל יום השבת • חייב סעודה שלישית וסגלתה • סעודה שלישית ..... תלו

פרשת עקב

- לשון קדשו | שכר מוצה בהאי עלמא ליפא ..... תלח
- פנינים | תתברך מכל העמים אף לא תנוק מקו, כי הפה מקללים • שמחת הצדיקים שהם מוכנים לסבל ולשמוח בך • ברגע שמקבל על עצמו לירא את השם, מיד הוא כצדיק גמור • האהבה הבוערת להשם יתברך אינה מניחה לעזוב מצותיו • גם צדקה וחסד אינו שחד לפני המקום • בעבודת ה' גם הלילה הוא כיום עליו שכר ..... תלט
- ענינא דיומא | הספקמה על ספר קסת הסופר ..... תמא
- היכל המעשה | גלגול בפרעשבורג ..... תמג
- הליכות והנהגות | על התורה • גם בזקנותו המשיך לתדוש כמו בצעירותו • לתהרה מסברות עצמיות | ועל יום השבת • ברפת המוציא ופריסת החלות • דגים • יין ..... תמו

פרשת ראה

- לשון קדשו | באהבתו אותנו הקב"ה נפרע בענש באפון שלא יחסר לנו כלום ..... תמח
- פנינים | ידמה בנפשו שכל העולם תלוי בו • הפרכה היא שיגורוהו ה' לעבודתו, והקללה היא שלא יעשה המצות בציון, ואז הבא לטמא פותחין לו • צדיק מרגיש שהוא אורח בעולם הזה, אזי כשמכניס אורח לביתו אינו מרגיש כבעל הבית אלא כאורח המכניס אורח • "כדי שתתעשר", מפני שפך יעשהו לשם שמים • הנותן צדקה לעני ממשיך מדם אילו של יצחק ..... תמט
- ענינא דיומא | הספקמה לספרו של רבי מרדכי בנעט ..... תנא
- היכל המעשה | וזה אשר לא תאכלו מהם! ..... תנג
- הליכות והנהגות | על התורה • מעולם לא חדש כדי להראות כחו | ועל יום השבת • מים על השלחן • דרשתו בסעודה שלישית • דברי תורה על דרך המקבילה ..... תנו

פרשת שופטים

- לשון קדשו | בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל? ..... תנה
- פנינים | בעל תשובה אל ימהר מיד להיות צדיק בכל דרכיו • כשמתעורר לאדם ספק או קשי, זוהי הזדמנות לעלות ולהשיג יותר • כל מקרה של אדם פגטי מישראל כבר מרמז בתורה • גם בינו לבין ה' יתברך לא ירגיש כצדיק ונשגב • תלמיד חכם המתנהגים פראוי הם מרבים שלום, אך כשאינו כן, כל הריב בא על ידם ..... תנט
- ענינא דיומא | "ה' ימיו ושנותיו יאריה" ..... תסא
- היכל המעשה | כי בו בחר השם לעמוד לשרת... ..... תסג
- הליכות והנהגות | על התורה • חדוש על דרך הפלפול | ועל יום השבת • זמירות בסעודה שלישית • ברפת המזון בסעודה שלישית • אמירת 'ברוך המבדיל וכו' קדם ברפת המזון ..... תסו

שבת בהיכלו של החתם סופר

פרשת כי תצא

- **לשון קדשו** | נפֵשׁ יִשְׂרָאֵל חָשׁוּב יוֹתֵר מִהַתּוֹרָה ..... **תסח**
- **פנינים** | לְלַמֵּד מִהַצָּר הִרַע אֶת הַדֶּרֶךְ הָרְאוּי לַתְּשׁוּבָה • לְלַמֵּד מִהַצָּר הִרַע אֶת הַדֶּרֶךְ הָרְאוּי לַתְּשׁוּבָה • זְהִירוֹת שֶׁהִסִּיג וְהִגְדֵּר לֹא יִהְיֶה לְמַכְשׁוֹל • בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה אֵל יִחָשֵׁב בְּעֵינָיו עוֹלָם הָיָה • אֲרַבְעָה דְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לְכִי שְׁחוֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה ..... **תסט**
- **ענייני דיומא** | הַעֲבֵרַת קָבְרוֹ שֶׁל מֵתֵר"ם בְּנֵעַט ..... **תעא**
- **היכל המעשה** | עַד שֶׁיִּפְיֵס אֶת חֲבֵרוֹ ..... **תעג**
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • לַחֲדָשׁ רַק אַחֲרֵי הַכְּנֵת דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים • חַיִּיב פְּתִיבַת וּפְרֻסוֹס חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה • בְּעֶסְקוֹ בְּסִבְרָא וּבִהְבֵּנָה אֵל יִשְׁפַח מִזִּמְתָּן הַתּוֹרָה | **ועל יום השבת** • תְּפִלַּת עֲרַבִית • הַבְּדֵלָה ..... **תעו**

פרשת כי תבוא

- **לשון קדשו** | הַתּוֹלָה בְּזִכּוֹת עֲצָמוֹ הוּא מְעוֹרֵר דִּין ..... **תעח**
- **פנינים** | לְהַקְרִיב לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ אֶת רֵאשִׁית הַשָּׁנָה לַתְּשׁוּבָה • מִצַּד אֶחָד לַהוֹדוֹת שְׂאִינוֹ כְּיוֹשְׁבֵי קַרְנֹת, מִצַּד שְׁנֵי לְזִכָּר כִּי יֵשׁ גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ • הַשֵּׁפְעָה בְּרוּחַנִיּוֹת נִמְשָׁךְ מִצַּדִּיק הַדּוֹר, וּבְגִשְׁמִיּוֹת מִן הַשָּׁמַיִם • כְּשֶׁהִתְצַלְחָה אֵינָה עַד הַקְּצֵה, כִּי אִם מְעַט פְּחוֹת, הִיא מִתְקַמָּת • סְלוּקוֹן שֶׁל צַדִּיקִים קִלְקֵלָה הִיא • הַקְּב"ה שָׁשׁ לְהִרַע כְּדִי לְהִיטִיב אֶתְכֶם בְּתַכְלִית הַטּוֹב ..... **תעט**
- **ענייני דיומא** | גְּלוּי אֶלְיָהוּ בְּגִיל 136 ..... **תפא**
- **היכל המעשה** | בְּיָמִים כְּאֵלוֹ עוֹסְקִים בְּשָׁנָרִים?! ..... **תפג**
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • פְּעָמִים יָקוּחַ זְמַן עַד שֶׁיָּבֹאוּ הַחֲדוּשׁ בְּמַחְשְׁבָתוֹ | **ועל יום השבת** • עֲנִין בְּרָכָה עַל הַנּוֹר, וְשִׁקְזָה אֲבוּקָה • שָׂכַח אִזוֹ הַיּוֹד וְלֹא הַבְּדִיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת • פְּזִמּוֹן 'הַמְּבַדִּיל' ..... **תפו**

פרשת נצבים

- **לשון קדשו** | תְּכַלִּית קִבְּלַת הַתְּשׁוּבָה בְּקוֹל שׁוֹפֵר, לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם בְּכָל לֵב בְּלִי גְמוּל ..... **תפח**
- **פנינים** | שׁוֹפֵר שֶׁצִּפְּהוּ זָהָב פְּסוּל • אִין לְהִבְיֵא תִינוּקוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא נְבֹא לְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם... • תְּכַלִּית הַבְּקָשׁוֹת הוּא לְהִיֹּת פְּנוּי לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ • לְשִׂמְחָה בְּשִׂמְחַת ה' שְׂכַלְמִם מִתְקַבְּצִים וּמִתְפַּלְלִים • עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה יָבֹא לִידֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְדַבְּקוֹת, וְזֶהוּ סִימָן לְרִפּוּאֵת הַתְּשׁוּבָה ..... **תפט**
- **ענייני דיומא** | דְּרָשׁת כ"ז אֶלּוּל ..... **תצא**
- **היכל המעשה** | אִם כְּבָנִים אִם פְּעֻכְדִים רַחֲמֵנוּ ..... **תצג**
- **הליכות והנהגות** | **על התורה** • גַּם חֲדוּשׁ שְׂאִינוֹ נִכּוֹן סָגְלָה יֵשׁ בּוֹ לְזִכְרוֹן הַסִּגְיָא • פְּתִיבַת חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה בְּהַל מוֹעֵד • גַּם חֲדוּשׁ שְׂאִינוֹ נִכּוֹן הַקְּב"ה כּוֹתֵבֵם לְזִכְרוֹן • דֶּרֶךְ אֲמִירַת חֲדוּשֵׁי בְּשַׁעוֹר בְּרַבִּים | **ועל יום השבת** • לְמוֹד אַחַר הַבְּדֵלָה • זְמִירוֹת אַחַר הַבְּדֵלָה ..... **תצו**

פרשת וילך

- לשון קדשו | טעם אמירת 'ממקומו הוא יפן ברחמים' במשך כל יום הכפורים ..... תצה
- פנינים | בשבוע שבין ראש השנה ליום הכפורים כל יום פולל כל תמים פלם • אכילת ערב יום כפור
מעינה פי יאה גשירות לישראל • השב בתשובה מאהבה פזית נבלה נעשה לו פזית קרפון פסח • זכות
המענית ביום הכפורים מים לעד ולדורות • גם למי שלא חטא פלל, מעלה אותו יום הכפורים בדרגה •
תצה הקב"ה מעורר לבות ישראל שיתפסו זה לזה .....
- ענינא דיומא | שירי קדש שחבר רבנו ..... תקא
- היכל המעשה | פשהחתם סופר חפש זכות לגשת ל"כל נדר" ... .. תקג
- הליכות והנהגות | על התורה • עודד תלמידיו לחדש בתורה • עקר הפנה הוא ללמוד פדי להבין,
והחדושים הם "חלקנו בתורתך" • חדושים בתשובות חתם סופר • חדושים על פרשיות התורה |
ועל יום השבת • סעינת מלך מלכה ..... תקו

פרשת האזינו

- לשון קדשו | מעלת תורה דרבים ..... תקח
- פנינים | אין שמחה אלא על ידי שמחת העניים האמללים • על ידי שעוסקים בערב ספות במוצות
מתוך שמחה, זוכין להפך לזכיות את העונות שנמחלו ביום הכפורים • פשישמו עם החג עצמו ברכו
השם • בתחלת עסק התורה יחורב וצדיק • העובד ה' אפילו באכילה ושתיה, זהו המעולה שבבעבודות •
פשישראל באגודה אחת מגן עליהם הכל פיהם של תשב"ר ..... תקט
- ענינא דיומא | פטירת בנו תלד יהודה ארזה ז"ל ..... תקיא
- היכל המעשה | לולבים אחרי ספות... .. תקיג
- הליכות והנהגות | על התורה • חדושים על תורת הסוד • חדושי הצדיק הם רוח הקדש • חדושי חתם
סופר פרים דרבים גם בדימו | ועל יום השבת • לבישת בגדי חול • ליל מוצאי שבת ..... תקטז

פרשת בראשית

הליכות והנהגות

• על התורה •

מעלת המלמד תורה לאחרים | זהו עקר
קיום התורה

• ועל יום השבת •

הכנה במשך כל ימות השבוע לשבת
| הכנה לשבת מביא ברכה והשפעה
| זריזות להקנת צרכי שבת

עניני דיומא

הנר שהדלק
טרם זמנו...

סיפור

אשרי משכיל אל דל

בנינים

תלמיד חכם צריך שיגבה לבו בדרך ה' ויהיה
תלוי בה' לבדו | חסידות שאין עמה נתינה עליה
נאמר 'עם הארץ חסיד' | דרך צדיקים להפסיד
אור עצמם כדי להאיר לתלמידיהם | את האדם
לוקחים בדרך, כי בלח לוקחים את גוש העפר
ולא את הנפש | אדם ותורה נענשו על הסכלות
להחליף מני עולם בהנאה מועטת

לשון קדשו

מטרת
הבריאה
שהיה האדם
כמושה רבנו

לשון קדשו

ניצוץ אור על פרישת השמיעה בלשון קדשו של רבינו ד"ע

מטרת הבריאה שיהיה האדם כמשה רבנו

נְעִיצַת סוּף הַתּוֹרָה בְּתַחֲלָתָהּ | הַמְּטָרָה הִיא 'לְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל וְגו' - שִׁיְהִיָּה הָאָדָם בְּדִרְגַת מוֹשֶׁה רַבְּנּוּ | הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה שִׁיאֲכַל מִעֵץ הַדַּעַת לְהִיּוֹת כְּאַלְקִים, כִּי רָצָה אֶת הָאָדָם טוֹב מִפְּמִלְיָא שֶׁל מַעֲלָה

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים (א א).

סמיכות סוף התורה לתחלתה, אשר עשה משה לעיני כל ישראל (דברים לד יב), בראשית ברא אלהים. נפרש הקרא (להלן ג כב) הן האדם היה כאחד מפנוי לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. צריך גודל בפסוק זה, פאלו חס ושלום צר עינו במה שהיה כאחד מפנוי, וכמאמר הנחש (שם פסוק ה) כי ידע אלהים וגו' ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע. אבל הנחש אמר אמת ורק בכונתו הכשיל, כי הקב"ה ברא את האדם על מנת שיהיה למעלה ממלאכי השרת אשר יאמר לעקב ולישראל מה פעל אל (במדבר כג כג), ואמנם אחר החטא אפלו עם ה' ישראל קדושים לא השיגו במתן תורה מה שהשיג משה רבנו ע"ה ואמרו (שמות כ טו) דבר אתה עמנו. ואף על פי שהם חשובים כמלאכי השרת, הינו מדרגה פחותה שבפלאים הנקראים אלהים ידעי טוב ורע, אבל מדרגה עליונה כלו טוב, כמו משה רבנו ע"ה, ותרא אתו כי טוב (שם ב ב), לזה לא זכינו אחר החטא, עד שיתקן במיתה ויחזרו ויחיו לעולם התחיה, ואז ישונו לקדמותו. וזה היה באמת טעם שצוה שלא יאכל מעץ הדעת, שלא יהיה פאותו המלאכים הפחותים היודעים טוב ורע, אלא יהיה כמלאכי מעלה ויותר מהם.

והחכם ר' וואלף הידיהיים פרשת קרח (הבנת המקרא, במדבר טו טו) הוכיח במישור כי כל מקום שנאמר אחד בפת"ח, כגון אחד מהנערים (שמואל א ט ג), הוא הפחות בהם. והינו דאמר הקב"ה הן האדם נפל מדרגתו והיה כאחד מפנוי הינו הפחותים בפמליא של מעלה היודעים טוב ורע, ותקונו להעלותו על ידי מיתה, ועתה פן ישלח ידו ואכל וחי לעולם, ולא יתקן לעולם, על פן טוב לו לגרשו מגן עדן עד שיתקן בעולם התחיה. והנחש הערום ברשעתו אמר אמת, כי חשש הקב"ה פן יהיו כאלהים ידעי טוב ורע, והקב"ה לא רצה שיהיו פאותן אלהים אלא טוב מהם. והנחש אמר באופן שתבין האשה שלא רצה שיהיו כאלהים ידעי טוב אלא פחות מהם.

הינו דמסים התורה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בשעת ב' דברות הראשונות, בראשית ברא אלהים, כי ראשית מחשבת הבריאה היה שיהיה האדם כל ימיו כמדרגת אותה שעה שעשה משה מורא גדול לעיני כל ישראל.

(תורת משה עמוד ב')

פנינים

עבודתו סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

תלמיד חכם צריה שגיבה לבו בדרכי ה' ויהיה תלוי בה' לבדו

ובין המים אשר מעל לרקיע (א ז).

פרש רש"י, שאינם על הרקיע, אלא למעלה ממונו, ותלויים במאמרו של הקב"ה, ע"ש. ונראה לומר רמז בהבדלת המים, במה שאמרו חז"ל (תענית ז ע"א) התורה נמשלה למים שפנויחין מקום גבוה ונוזלים למקום נמוך, אף מאידך כתיב (דברי הימים ב יז ו) ויגבה לבו בדרכי ה', ולא יתבטש מפני המלעיגים, ולא ישא פניו כל איש למחות בעוברי עברה, ולהורות לעם ה' דרכי ה', ויבטח באלקיו לבדו.

וזהו הבדלת המים, מצד אחד מים תחתונים הינו להנמיך עצמו, אף מצד שני צריה שיהיו גם מים העליונים המגביהים לשבת, ואותם המים העליונים המה תלויים במאמרו של הקב"ה ולא בשום סמיכה מהעולם הזה ואנשיו. (תו"מ דף ד' ד"ה בין)

חסידות שאין עמה נתינה עליה נאמר 'עם הארץ חסיד'

ועץ עשה פרי (א יב).

בזה שנתה הארץ מרצון השם יתברך, והוציאה טעם רק לפרי, ולא רצתה לתת פחה להוציא שיהיה גם 'טעם עצו ופרי' שנה' (בראשית רבה ה ט, רש"י פסוק יא), נמצא שמחמת כילות וקמצנות שנתה הארץ מדעת הבורא יתברך, אף מאידך התחסדה להוציא דשאיים למרות שלא צוה אותה השם יתברך על כך (ועשתה כן מקל וחומר, כמבואר בחולין ס"א, הובא ברש"י), והתחסדות זו היא חסידות שאינה מפסדת כלום לארץ, ולכן בזה הספימה להתחסד, מה שלא הספימה להוציא טעם העץ פטעם הפרי, מופני שלזה צריכה לתתם מפכה יותר עבור כך (וכמש"כ לעיל דף ד' שכדי להוציא טעם גם לעץ, היה על הארץ לתת את כוחה לגמרי ולהישאר עפר דומם בלא שום כח נפשי, ע"ש).

וזהו דרכן של חסידים עם הארץ, שהם מתחסדים במה שאינם מפסידים כל שהיא, וזה חסידות של 'הארץ', והינו 'עם הארץ חסיד' (אבות פ"ב מ"ה) (תו"מ השלם דף ה')

דעה צדיקים להפסיד אור עצמם כדי להאיר לתלמידיהם

ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הפוכבים (א טז).

אמרו חז"ל (רש"י) שפדי לפיכך את הלכנה הרבה לה את צבאיה. ועוד אמרו (חולין ס ע"ב) עתידין צדיקים שיקראו בשמו של הלכנה, דוד הקטן, שמואל הקטן, ועוד.

שבת בהיכלו של החתם סופר

וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, דְּהָרֵי הַפּוֹכְבִּים לְעוֹלָם עוֹמְדִים, אֶלָּא שְׁמַעְעָם אֹר הַחֲמָה אֵינָם מְאִירִים בַּיּוֹם, וּבְלֵילָהּ הֵם מְאִירִים רַק מִשׁוּם קִטְנוּת הַלְבָנָה, שְׁמִתוֹף קִטְנוּת הַלְבָנָה אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת גַּם אֶת אֹר הַפּוֹכְבִּים. וְזֶהוּ דְרָבֵן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁטוֹב לָהֶם לְהִקְטִין וּלְהַפְסִיד הַשְּׂגָת אֹר עֲצָמָם, כְּדִי לְהֵאִיר לְתַלְמִידֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם, וַיֵּאִירוּ הֵם גַּם בְּנֵי בְעוֹלָם.

וְזֶה הִיָּה הַפְּרֶשׁ בֵּין 'חֲנוּף בֵּן יֶרֶד' שֶׁהִתְהַלֵּף אֶת הָאֱלֹקִים (להלן ה'כד) עַד שֶׁנִּהְפָּךְ לְאֵשׁ וַנַּעֲשֶׂה מִלֵּאָף (תוס' חולין ס"א ד"ה פסוק), אֶף לְעַמּוֹת זֶה לֹא הֵאִיר לְאִנְשֵׁי הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּתְגַּדְּלוּ אִנְשֵׁי דוֹר הַמְּבּוּב בַּיָּמִין. מֵאִידֶךָ, אֲבָרְהָם אֲבִינוּ ע"ה לֹא נִזְדַּכֶּה גּוֹפּוֹ כֹּל כֶּף לְהִתְהַפֵּךְ לְמִלֵּאָף, מִחֲמַת שֶׁהִקְטִין הַשְּׂגָתוֹ כְּדִי לְקַרֵּא בְּשֵׁם ה' (להלן יג, ד, כא לג) וּלְצִוּוֹת בֵּיתוֹ וּבְנָיו אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָבֵךְ ה' (להלן יח ט).

(עה"ת דף ד', משנת תקפ"ז. וע"ע בהקדמת פתחי חותם לשו"ת חת"ס חלק יו"ד, במשנת רבינו בהבדל שבין אברהם אבינו ע"ה לחנוך בן ירד)

אֶת הָאֲדָם לּוֹקְחִים בְּדַבְרֵים, כִּי בִכַח לּוֹקְחִים אֶת גּוֹשׁ הָעֶפֶר וְלֹא אֶת הַגֶּפֶשׁ

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ (ב טו).

פֶּרֶשׁ רש"י: לְקַח בְּדַבְרֵים וּפְתָהוּ לְהַפְנִס (בראשית רבה). רש"י הַשְּׂרִישׁ לָנוּ יְסוֹד גְּדוֹל בְּכֹה, כִּי בְּאֲדָם אֵין שִׁיף קִיחָה בְּיָד וּבְלַח, כִּי אִם מְשַׁכְּהוּ בְּדַבְרֵים, וְכֵן קָבַע רש"י פְּמֹה פְּעַמִּים (שמות י"ד, ו, ויקרא ח ב, במדבר ח ו, ועוד) דְּלֹא שִׁיף לְשׁוֹן לְקִיחָה בְּאֲדָם כִּי אִם בְּדַבְרֵים.

וְהַטַּעַם לְזֶה, כִּי הָאָדָם אֵינְנו אֹתוֹ הַגּוֹף הַעוֹמֵד לְכַנְיָנוּ, כִּי זֶהוּ רַק גּוֹשׁ עֶפֶר טִיט הַיּוֹצְרִים, וְעַקֵּר הָאָדָם הוּא נְשִׁמַת חַיִּים אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ שְׁכֵלוֹ וְדַעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ. וּמַעֲתָה אִם אֶתָּה לּוֹקֵחַ הָאָדָם בְּיָד וּכּוֹבֵלוֹ כְּכַבְלֵי בְרָזֶל וּמוֹשִׁכּוֹ לְכָל מְקוֹם שֶׁתִּרְצֶה, עַל כִּרְחוּ שְׁלֹא מִרְצוֹנוֹ, הֵרִי לֹא לְקַחְתָּ אֶת הָאָדָם, אֶלָּא גּוֹשׁ עֶפֶר מִן הָאָדָמָה הַזֹּאת מִמְּקוֹם זֶה לְמְקוֹם אַחֵר, שֶׁהֵרִי מַחְשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ נִשְׁאָר בְּמִקוֹם הָרֵאשׁוֹן, כִּי מַחְשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֵינוֹ הוֹלֵךְ עִמּוֹ. אֶף אִם תִּקְחֵהוּ בְּדַבְרֵים לְמִשָּׁף מַחְשַׁבְתּוֹ וְדַעְתּוֹ אֵלָיָהּ, הֵרִי לְקַחְתּוֹ, מִשׁוּם הַכִּי פֶרֶשׁ רש"י דְּלֹא שִׁיף קִיחָה בְּאֲדָם זוֹלַת בְּדַבְרֵים.

(דרשות דף שצ"ח טור ג', וכע"ז בתו"מ פרשת וישלח)

אָדָם וְחַוָּה נִעְנְשׂוּ עַל הַסְּכָלוּת לְהַחְלִיף חַיֵּי עוֹלָם בַּהֲנָאָה מוּעֵטָת

אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הָרְבָה אַרְבָּה עֲצוּבוֹנָהּ וְהִרְנָהּ בְּעֵצָב תִּלְדֵי בָנִים וְאֵל אִישׁךָ תִּשְׁקָתָהּ וְהוּא יִמְשַׁל בָּךְ (ג טז).

הִנֵּה עֲנָשִׁים אֵלוֹ אֵינָם עַל עֲצָם הָאִכִּילָה מְעַץ הַדַּעַת, שֶׁהֵרִי עֲנָשׁ אֲכִילָתוֹ קְצוּבָה הִיָּה "בַּיּוֹם אֲכָלָה מִמְּנוֹ מוֹת תָּמוּת" (לעיל ב יז), אֶלָּא עֲנָשִׁים אֵלוֹ הָיוּ עַל הַטְּפָאוֹת וְהַסְּכָלוּת לְהַחְלִיף חַיֵּי עַד בַּהֲנָאָה מוּעֵטָת שֶׁל "וְנִפְקָחוּ עֵינֵיכֶם" (לעיל פסוק ה). וְלִלְמֹד עוֹבְרֵי עֲבָרָה אֲשֶׁר לְפִי שְׁעָה שׁוֹכְחִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּמָּה יְהִיָּה בְּסוֹפָם, הֲלֹא הַמְּתוֹק הִזָּה לְמֹר יוֹמָר, וּגְמוּל זֶה הַכְּסִילוּת שֶׁהִעֲנֵשׁ הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

(ליקוטים מכת"י הגר"ש דייטש ז"ל, וע"ש פירוט המידה כנגד מידה בכל אחד מהעונשים)

ענינה דיומא

שבועי אור עחי רבינו בתקופה זו

הגר שהדלק טרם זמנו...

כ"ה תשרי
תקצ"ו - תקצ"ט

אלון בכות שיצא על פטירתו של בעל הטיב גיטין שאלמנתו נישאה לאחר מכן לרבינו החתם סופר

בית הכנסת באובן ישן שנשתמר עד היום

כִּידוע רבנו נשא בְּזוּוג שְׁנֵי אֶת הַרְבֵּנִית הַצְּדֻקְנִית שָׂרָל בַּת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֵר זִיע"א, מִמְּנֶה הַקִּיּוֹם אֶת שְׁבֻטוֹ שְׁבֻט הַסּוּפְרָיִם, אוּלַם זֶה לֹא הֶאֱרִיכָה עִמּוֹ יָמִים, וְנִפְטְרָה עַל פְּנֵי בְדָמֵי יְמִיָּה בְּשֵׁנַת תַּקצ"ב. לְאַחַר כְּשִׁלְשׁ שָׁנִים, הוֹפִיעָה זוּגְתוֹ הַצְּדֻקָּת בַּחֲלוּמוֹ וְרַמְזָה לוֹ שִׁישָׂא אִשָּׁה כְּדִי לְגַדֵּל צְאֲצְאֵיהֶם, כִּי הַבֵּית צָרִיף שְׁמִירָה (כַּמְסוּפֵר בַּסֵּפֶר חוּט הַמְשׁוּלֵשׁ עֵמוּד קכ"א), וְאֶכְן לְאַחַר מִכּוֹן בְּשֵׁנַת תַּקצ"ה נִשָּׂא בְּזוּוג שְׁלִישִׁי אֶת אֶלְמֶנְתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן בְּעַל טִיב גִּיטִין, ה"ה רַבִּי הֵרֶשׁ הַעֲלֵלְעֵר זצ"ל (כֹּן פְּתַב בְּלֻקוּטֵי חֶבֶר בְּן חַיִּים שְׁבִשְׁנַת תַּקצ"ה הַתְקַיְּמוּ נִשׁוּאָיו הַשְּׁלִישִׁים).

הַצְּדֻקָּת מֵרַת חָיָה, הֵיטָה אִשָּׁה צְדֻקְנִית וְחַכְמַת לְבִי, נִשׁוּאָה הֵיטָה לְבַעֲלָהּ הַגָּאוֹן בְּעַל טִיב גִּיטִין, שְׁלֵאֲחַר הַשְּׁתַּדְּלוּת וְעֵצַת רַבְּנֵי הַחֲתָם סוּפֵר נִתְקַבַּל בְּשֵׁנַת תַּקצ"ד לְאַב"ד "אוּבְן יֶשֶׁן" (הִיא הַעִיר הַיִּשְׁנָה אוּבְנָה בַּגְּדָה הַיִּמְנִית שֶׁל נְהַר דוּנָא, שְׁכֵנָה בַּסְּמִיכוֹת ל"אוּבְן" שֶׁהִיא הַעִיר בּוּדָא עַצְמָה, שֶׁנִּצְטַרְפָּה בַּהַמְשָׁךְ לַפַּעֲסֵט שֶׁשְׁכֵנָה מַעֲבֵרָה הַשְּׁמַאֲלִי שֶׁל נְהַר דוּנָא, וְהַפְּכוּ יוֹחַד לַעִיר הַבִּירָה הַהוֹנְגְרִית "בוּדַפְסֵט"), אַךְ לְמִגְנַת לֵב, בְּאוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנִתְקַבַּל לְאַב"ד, נִתְבַּקֵּשׁ לִישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה בְּיוֹם כ"ה תְּשַׁרִי תַקצ"ה. כִּינֵן שְׂרָאָה רַבְּנֵי הַחֲתָם סוּפֵר כָּהֵן, לְקַח אֶת אֶלְמֶנְתוֹ לוֹ לְאַשָּׁה לְמַעַן תִּנָּחַם אַחֲרֵי בַעֲלָהּ זצ"ל (כַּמְסוּפֵר כֵּן בַּסֵּפֶר חוּט הַמְשׁוּלֵשׁ עֵמוּד קכ"ב).

שבת בהיכלו של החתם סופר

אך הנה, בשנה אחת ביום כ"ה תשרי, בין השנים תקצ"ו - תקצ"ט, ראה רבנו החתם סופר שהרבנית מרת חיה, מדלקת נר לעלוי נשמת בעלה הראשון ה"ה בעל הטיב גיטין, רבנו שהיה גברא קפדנא, נרתע לאחוריו, ואף שבצדקותו לא אמר לה מאומה, כדי שלא לצער אותה חס ושלום, מכל מקום הוא גנח על הדבר, כי סבור שאין ראוי לה לעשות לה כן אחר שעיתה היא נשואה לו, ואמנם לדאבון כל בית ישראל מזליה חזי, שגם הוא נפטר באותו היום, כ"ה תשרי, והובן למפרע גנוחי גניח של רבנו בשעה שראה מעשה... (כמסופר בזכרון למשה עמוד קפ"ד בהערה. ועין בשו"ת חתם סופר יו"ד סימן שנה"ה לענין שאין לאשה להראות אבלות על בעלה הראשון בפני בעלה השני).

צורת הגאון בעל טיב גיטין זצ"ל

כמלאכי השרת

פעם נשאל הגאון רבי אהרן קוטלר בעל 'משנת רבי אהרן', מי גדול יותר רבי עקיבא איגר או החתם סופר? הזדעזע רבי אהרן והשיב המלאכים מיכאל וגבריאל מי משניהם גדול וחסוב יותר? לנסות להשוות בין שני ענקי רוח אלו, הוא כמו להשוות פה בין מלאכים!

(הרב אהרן סורסקי, אש התורה ח"ב עמוד שצ"א)

שלום שהביא לידי מחלקת...

היה רגיל להבליט בפני תלמידיו עד כמה בני אדם מנהלים את חייהם ללא התבוננות, והיה מספר שבמדינת מעהרין היו חלוקי דעות בין החכמים בנוגע לסיים הברכה בברכת "שים שלום" בעשרת ימי תשובה, יש שסברו לסיים "עושה השלום", ויש שלדעתם אין לשנות אלא לסיים "המברך את עמו ישראל בשלום", ונגודי הדעות הביא לידי פה שחלקו האנשים לשתי פתות, המצדדים לשנות היו מכנים בשם "עושיאנער", והאחרים היו מכנים בשם "מברכיאנער", ולא שמו לבם לדבר המגוחך שברכת השלום הביאה אותם לידי מחלקת מגנה.

(סנה בוער באש עמוד פ"ז)

היכל המעשה

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

אשרי משכיל אל דל

השמש כבר שלחה קרני אור אחרונות על גגותיה המישנים של פּרעשבורג, שבת המלכה עומדת לפרס את כנפיה. ריח תבשילי השבת עולה מכל עבר ומתערב באויר הצלול של פּניא דמעלי שבתא. העיר כלה לובשת הוד והדר לקראת קבלת פני המלכה.

רחוב בית הכנסת בפרעשבורג

בביתו, כבר עמד מוכן רב העיר, ענק הדורות ואביר הרועים רבנו החתם סופר זיע"א. זקנו הטהור ירד על מדותיו, פניו קרנו מאור יקרות של קדשת היום הממשמש ובא, וכבר פנה לצאת מפתח ביתו לעבר בית המדרש הגדול, לקבל שבת עם בני קהלתו.

אף הנה, כאשר הגיע אל המזוזה ורגל אחת כבר הייתה מחוץ לבית, נעצר רבנו על עמדו. תנועתו קפאה, עיניו הקדושות התכנצו ברכוז, ומבט

עמק טמיר ונעלם נסוף היה על פניו. ר' יענקל, שמשו המסור שעמד הכן ללותו, הבחין כי רבו אינו זז ממקומו, כאלו נגלתה לעיני רוחו הטהורות תמונה נסתרת מעין כל חי דקה ארפה של שתיקה חלפה, ולאחריה, הסב רבנו את פניו לאחור, ובלחש קרא לשמשו לשוב עמו הביתה פנימה.

בחדרו, נגש ה'חתם סופר' אל שלחן כתיבתו, פתח מגרה קטנה, ומתוכה הוציא ארנק

שבת בהיכלו של החתם סופר

בד. הוא מנה בידי הטהורות אחת-עשרה זהובים, לא פחות ולא יותר. הוא מסרם לידי ר' יענקל והורה לו: "טל את המעות הללו, ורוץ מהר אל קצה העיר. לאכסניתו של בחור פלוני, ותמסר לו את הכסף הזה במתנה גמורה. אך אל תגלה לו מי שלח אותך!"

רגליו של ר' יענקל השמש נטאוהו בקלות בסמטאות פרעשבורג, ובעוד אורם של גרות השבת החל מציץ מבעד לחלונות, הגיע לקצה העיר, ופגש את הדירה שענייתו ודלות

זועקת מכל עבריה, עוד טרם קרב אל הדלת, הוא ראה את הבחור עומד מחוץ לבית שעון על גזע עץ, וכל מראהו זועק מבוכה דלות ודאגה.

ביתו נאוה קודש של רבינו החת"ס בפרעשבורג לאחר חורבנו

'מה יעשה עתה הבחור בזהובים הללו, כאשר השבת כבר בפתיח?! חלפה מחשבה במוחו של השמש, אך הוא מהר להדחיקה. הוא

נגש אל הבחור, שחריצי עניות חרצו את פניו, ובלי אמר ודברים, הניח בכפו את י"א הזהובים, סב על עקביו ושב בריצה לבית רבו.

השבת עברה בנעימים, אך ר' יענקל השמש סקרן היה לברר מה מסתתר מאחורי השליחות החריגה. לאחר תפלת שחרית של יום ראשון בבקר, הצליח ר' יענקל לפגש 'באקראי' את אותו בחור. והנה, רק ראהו הבחור, קפץ לעברו של ר' יענקל, והחל להפציר בו: "אמר לי, בבקשה ממך, מי הוא המלאך משמים ששלח אותך אלי אמש? מאין הגיע הכסף הזה שהציל את נפשי?"

זכר ר' יעקב את צויו של רבו וסרב לגלות. "מתנה היא לה מן השמים", אמר בקצרה, "מנוע אני במצות המשלח שלא לגלות שמו". אך הבחור לא הרפה, הוא המשיך להתחנן ולבקש, וכשדמעות עומדות בעיניו גולל את ספורו: "אל תחשב שמתוך סקרנות גרידא אני שואל. דע לה, כי מי ששלח לי את אותם י"א זהובים, הוא לא פחות מבעל רוח הקדש, עיניו רואות לפני ולפנים!"

רחוב בית הכנסת בפרעשבורג

"דע לך", המְשִׁיךְ הַבְּחוּר בְּקוֹל רוֹעֵד מֵהִתְרַגְּשׁוּת, "כִּי עֲנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִי, לֶחֶם צָר וַיִּמֵּים לֶחֶץ הֵם מִנֵּת חֶלֶק. הַתְּגוּרְרָתִי בְּאֶכְסָנְיָה שֶׁל אֶלְמָנָה עֲנִיָּה בְּקֶצֶה הָעִיר, וְעַם הַזְּמַן הַצֵּטְבֵּר חוֹבֵי כֹלְפִיָּה לְסֶךְ מְדִיק שֶׁל 11 זְהוּבִים. לֹא הִיָּה לִי בְּמָה לְשַׁלֵּם, וְהִיא, שֶׁבְּעֶצְמָה אֵין לָהּ מְאוּמָה, הִיָּתָה מִפְּצִירָה בִּי יוֹם-יוֹם. אֶתְמוֹל, בְּעָרֵב שַׁבָּת, כְּלוּ כָּל הַקְּצִיּוֹן. הִיא נִכְנָסָה לְחֻדְרֵי

בְּבִכֵי תַמְרוּרִים, וְזַעְקָה כִּי בְּגִלְלִי, כִּיֹּן שֶׁלֹּא פָּרַעְתִּי אֶת חוֹבִי, לֹא נוֹתַר לָהּ אִף פְּרוּטָה לְקִנּוּת גְּרוֹת שַׁבָּת קִדָּשׁ... בְּרַב צַעֲרָה וְכַעֲסָה, הִשְׁלִיכָה אֶת מַעַט חֲפָצֵי הַחוּצָה וְגִרְשָׁה אוֹתִי בְּבִשְׂת פָּנִים, בְּאֶמְרָה שֶׁלֹּא אֶשׁוּב עַד שֶׁאֲבִיא אֶת הַכֶּסֶף כְּלוּ".

"מִצְאָתִי אֶת עֲצָמֵי גִזְרֵק לְרְחוּב, הַשַּׁבָּת בְּפִתְחָהּ, וְאֵין לִי לְאֵן לְלָכֵת", הַמְּשִׁיךְ הַבְּחוּר וְקוֹלוֹ נִשְׁבֵּר, "עֲמַדְתִּי שֵׁם אוֹבֵד עֲצוֹת, בּוֹשׁ וְנִכְלָם. נִשְׁאֲתִי אֶת עֵינַי וְלִבִּי אֶל אֶבְיָנוּ שֶׁבְּשָׂמִים, וְשִׁפְכֵתִי אֶת שִׁיחֵי מִנְהַמַּת לִבִּי, שִׁוְשִׁיעֵנִי מִן הַמִּצַּר. עוֹד תַּחֲנֻתִי תִלְוֶיָה בְּפִי, וְהִנֵּה הוֹפְעֶת אֶתָּה, כְּמִלְאָךְ מְשָׂמִים, וּבִידָךְ בְּדִיּוֹק הַסֶּךְ שֶׁהֵיִתִּי זָקוֹק לוֹ, "אֵהוּבִים! הֵיִשׁ פְּלֵא גְדוֹל מִזֶּה? אָמַר לִי, הֲאֵין זֶה אוֹת וּמוֹפֵת כִּי שׁוֹלְחֶךָ אִישׁ אֶלְקִים קְדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁר תִּפְלָתִי הַגִּיעָה לְאֲזִינוֹ בְּרוּחַ קְדָשׁוֹ?"

עַמַּד ר' יַעֲקֹב כְּמִתְפַּלֵּא, תִּדְהַמָּה אֶחָזָה בּוֹ, רַק עֵתָה הִבִּין אֶת פֶּשֶׁר הָעֲצִירָה הַפִּתְאוּמִית עַל סֵף הַדְּלֵת, וְאֶת עַמְקָה רְאִיתוֹ שֶׁל רַבּוֹ, אֲשֶׁר רוֹאָה וְשׁוֹמֵעַ אֶת צַעֲקַת הַדָּל מְסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ.

(מקור: ספר זכרון למשה, מכתבי תהילה סימן כ"א, בשם ר' יעקב לערער מתלמידיו ומשמשייו של רבינו, שאתו עמו היה המעשה)

הַרְבֵּצַת תּוֹרָה עַד כְּלוֹת הַכּוֹחוֹת

בְּנוֹ רַבִּי שֶׁמְעוֹן אֲמַר, שֶׁלְעַת זְקִנְתוֹ הָיוּ בְּנָיו שֶׁל רַבִּינוּ הַחֲתָם סוֹפֵר מְפַצְרִים בּוֹ שִׁירָפָה בְּמִקְצַת מִן הָעֲבוּדָה הַקְּשָׁה, וְכִדְבָרָיו: "וְכַמָּה פְּעָמִים הִפְצַרְנוּ בּוֹ שֶׁאֵל יַעֲנֶה אֶת נַפְשׁוֹ לְעַת זְקִנְתוֹ וְלֹא הָטָה אֵזֶן לְדְבָרֵינוּ, דְּבָרֵי תוֹכְחָה וּמוֹסָר הַשְּׂמִיעֵנוּ, לֹאמֹר: אִם אֲנִי לְעֲצָמֵי מָה אֲנִי, אִם לֹא אֶהְיֶה עֶבֶד נִרְצָה לְעַבּוּדַת ה' וְלִשְׂרַת אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְמָה לִי חַיִּים, וְאִם ה' שֶׁלְחַנִּי לְמַחְיָה לְפָנֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִי אֶהְיֶה כְּעֶצֶל חוֹבֵק יָד, מָה אֲשִׁיב לְשׁוֹלְחֵי דְבָר, מָה אֶעֱשֶׂה כִּי יִפְקֹד אֵל".

(סנה בוער באש עמוד קיב)

הליכות והנהגות

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

הרבצלת תורה בעשונות ויחירתו • סדרי לעודיו עם תלמידיו •
הנחמתו עם תלמידיו • חידושי וכתביו חידושי תורה

על
התורה

■ מעלת המלמד תורה לאחרים

ללמד תורה לאחרים הוא מעשה חביב לפני השם יתברך (דרשות דף נ"ד ע"ב), ולא זו אף זוכה לכהן, כי אפלו מי שיש לו חכמת הלב, אינו זוכה ללמד אחרים עד שיתן ה' בלבו להורות לאחרים (עה"ת פרשת ויקהל דף קנ"ז).

■ זהו עקר קיום התורה

עקר קיום התורה הוא על ידי הרבצת תלמידים הרבה (תו"מ פרשת דברים דף י"א. וכע"ז בתו"מ פרשת אחרי עמוד עב), והוא זכות גדול שלא זכה לה אברהם אבינו וזלת לבנו יצחק (דרשות דף יח טור א), והיא עקר טובתו של האדם ללמד לאחרים ולהטיב להם (דרשות שם טור ג, וע"ע עה"ת פרשת בהעלותך דף מ' ע"א), ומה נחת וגדלה יש לאדם כשוראה תלמידו או בנו ממלאים מקומו בחייו (דרשות דף כח טור א).

הכנה לשבת וההגות ערב שבת. הדלקת נרות לשבת. תפלת צמחה וערביית ליל שבת. זמירות ליל שבת. חידושי ליל שבת. סעודת ליל שבת. ליל שבת. תפלת צמחה השבת. סריאת התורה והפסחה בשבת. סדושיא רבה אחר הרפילה. סעודת צמחה השבת. צמחה וסעודה שלישית. מצאצא בשבת והבדלה

ועל
יום השבת

■ הכנה במשך כל ימות השבוע לשבת

בכל השבוע תהיה אש האהבה ודביקות בה' בוער בלב האדם על ידי תורה ועבודת ה', עד שבשבת תהיה שלהבת עולה מאליה, רשפיה רשפיה אש שלהבת קה, וכך על ידי עבודת ששת ימים, יהיה קדשת השבת מאליה, ולא שונפנה איש לכרמו וזיתו בכל השבוע, ונצטרף בשבת לתחלת ההבערה, וזהו (שמות לה א) "לא-תבערו אש בכל משבת יכם ביום השבת" (עה"ת פרשת ויקהל דף קנ"א. ובפולגת שמאי והלל מתי מתחיל זמן הכנה לשבת, ראה בחת"ס עה"ת פרשת יתרו דף ק"ג, ובדרשות דף רצ"ב ע"ב. ובחידושים עמ"ס ביצה טז ע"א ד"ה ב"ש).

■ הכנה לשבת מביא ברכה והשפעה

הכנה לשבת מביא ברכה והשפעה, כמו שעל ידי ההכנה לשבת נתרבה המון ונתברך (תו"מ השלם פרשת בשלח דף ע"ט ד"ה הוא אשר, וע"ש שכן הוא גם לימוד מסכת ועניני שבת מביא ברכה והשפעה כמו הכנה לשבת, וע"ע עה"ת פרשת בשלח דף ע"ז).

■ זריזות להכנת צרכי שבת

הזריזים בערב שבת ממחרים בכל מלאכתם, שזריזים פן חס ושלום יפגעו בקדשת השבת (דרשות דף פ"ח טור ב' ד"ה והנה דעו), וענג שבת כראוי מתקיים על ידי הטרחה בערב שבת, כי בכך מקיים "וקראת לשבת ענג", לא שהוא הולך בשבת להביא אכל ודברי ענג, אלא מזמין את הענג עליו מערב שבת (דרשות דף כ"ד ע"א), ולכן אין ראוי לרדת מטר בערב שבת, מפני המכונים אז צרכי שבת, אף שהמטר בערב שבת יפה היא לבריאה (עה"ת פרשת בחוקותי ד"ה אם).

פרשת נח

הליכות והנהגות

• על התורה •
שִׁכַר הַמְּלֵמֵד תוֹרָה לְאַחֵרִים

• ועל יום השבת •
שִׁכַר אִשָּׁה שְׂאִינָה עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרְבֵי שַׁבַּת זוּלַת צְרִכֵי שַׁבַּת | הַלְוָאָה בְּרִבִּית לְצַדֵּק שַׁבָּת

עניני דיומא

**"נִבְהַלְתִּי מְאֹד מִהִמְרָאָה
הִזָּה וְאָמַרְתִּי הֲלֹא דָבָר הוּא"**

סיפור

**אֲשֶׁרֵי מִי שִׁנְתָּן לוֹ
שְׁלוֹם**

בנינים

נח לשמים מוליד שְׂהִיָּה נח לְבָרִית | בְּמִצַּת פְּרָעָנִיּוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג כְּמִכְרַח. וְלִכְּנֹ מִדָּה טוֹבָה מְרָבָה | טַעַם שְׂנֵחַ אַחַר מְזוֹנוֹת הָאָרֶז | תְּלִמִּיד חָכֵם מְזוֹנָתוֹ מְדוּרִים פְּזוּת, וְאֵף עַל פִּי כּוֹ בְּאֵהָבָתוֹ אֶת הַתּוֹרָה הֵם מִתְנַקְּמִים כְּדָבֵשׁ בְּפִיו | בְּשַׁבַּת יִשְׁרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, אֵף הָאֲמוֹת בְּחִגְיָהֶם עוֹסְקִים בַּהֲבָלִים, וְעַל כֵּן אֲסוּרִים לְשַׁבַּת

לשון קדשו

**נח מַאֲמִין
וְאֵינוֹ מַאֲמִין**

רשון קדש

מיעצי אור עילי פישת רשמיע נלשון קדשון של רבנו ז"ע

נח מאמין ואינו מאמין

מאמין ואינו מאמין מפני שנסתפק האם ישובו בני דורו בתשובה ויהיה כנביא שקר בעיניהם | מפני הקשיא שידיעת הבורא מכחשת הבחירה | לרב עונם ננעלו להם שערי תשובה

ויבא נח וגו' אל התבה מפני מי המבול (ו. יז).

כתב רש"י, אף נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין. ופלא לומר על נח שהיה מאמין ואינו מאמין, והתורה העידה עליו נח איש צדיק תמים.

ונראה לישב כמו שמצינו גבי יונה, שאנשי יונה עשו תשובה ומחל להם הקב"ה, וגם כאן יוכל להיות שהיה מאמין ואינו מאמין שחשב אולי יחזרו בתשובה ותעדר הרעה מהם, ויתחזק נח אצל אנשי דורו כנביא שקר חלילה, וכעין ענין של יונה ממש (פרקי דרבי אליעזר פרק י', תנחומא ויקרא ח', צ"ו ד). וזהו שהיה שוקל בדעתו ומאמין ואינו מאמין אם ישובו, וזהו נכון.

אמנם מה שכתב רש"י הלשון "מאמין ואינו מאמין" נראה שהיה מספק בזה, דהנה הרמב"ם (פ"ה מהלכות תשובה ה"ה) כתב, שמא תאמר והלא הקב"ה יודע כל מה שיהיה והוא כבר עלה במחשבתו אם יהיה האדם צדיק או רשע וידיעה זאת מכחיש בחירת בני אדם בעולמם כנודעי, וישב בזה כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ע"ש באר"ך, וזה היה קשה לנח גבי מבול אולי ישובו נתבטל ידיעת הבורא יתברך חלילה. אמנם כבר כתב בזה הרמב"ם שם (פ"ו ה"ג) כי פאשר יהיה הענין גדול מאד אזי ידחה גדר התשובה אשר תתגדר בפני הפרענות, וכן גבי פרעה פתיב (שמות ט יב) ויתחזק ה' את לב פרעה, גם כן להפנה היאת.

ואם כן בדור המבול בלתי ספק שהיה עונם גדול מאד, עד אשר ננעל מהם פתחי תשובה, ולא קשה מידי, אבל נח היה מספק בזה כי פאשר ראה שהקב"ה צנה לעשות תבה, אם כן עלה מחשבה לפניו ואם כן תכחיש הבחירה.

(תו"מ השלם דף כ"ב ט)

פנינים

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו זי"ע

נח לשמים מוליד שיהיה נח לבריית

אלה תולדות נח נח (ו ט).

מכאן רמז למה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"י) "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו" וכן בהפוך. נמצא שמי שהוא נח לבריית יוליד מזה שיהיה גם נח לשמים, וזהו אלה תולדות נח - מה הוא התולדות של נח (לבריית), נח (שסופו הוא נח גם לשמים), וק"ל.

(עה"ת דף כ"ג)

במדת פרעניות הקדוש ברוך הוא מתנהג כמכרה, ולכן מדה טובה מרבה

נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו (א י).

במדת פרעניות בזמן המבול פתיב "ארבת השמים" נפתחו, וגבי מדה טובה בעת ירידת המן פתיב (תהלים עח כג) "ודלתי שמים פתח", והינו פתיחה מרבה יותר, שהדלת נפתחת יותר מארבה, ומזה אמרו חז"ל (יומא עו ע"א) דמדה טובה מרבה ממדת פרעניות. והטעם לזה כי במדת פרעניות הקב"ה מתנהג כמכרה ולא מרצון, ולכן אינו עושהו בפפע, כאדם שעושה דבר נגד רצונו, מה שאין כן במדה טובה, הקב"ה חפץ בטובתו של ישראל, ולכן הוא פותח בפפע רב וברצון ובנחת גדול.

(דרשות דף ר"ח טור א')

טעם שנח אחר מזונות הארי

וישאר אף נח (ז כג).

שאחר מזונות לארי ונשכו (רש"י ע"פ מדרש תנחומא נח ט).

יש שהקשו הלא הארי וכן כל שאר חיות הדורסים, אין מזונותיהם אלא בשר, ומנא ליה לנח בשר להאכילם בתבה, והשיב הרב אבן עזרא (לעיל ו) כי גם ארי ושאור דורסין טבעם שאם ירעבו יאכלו גם עשבי השדה, ורק פשהם שבעים הם אוכלים רק בשר.

ובזה יש לפרש הטעם שנח אחר מזונות הארי, כי חשב בלבו שהארי הלא לא ירצה לאכל כי אם בשר, על כן אחר מזונותיו כדי להרעיבו ואז יספיק גם לאכל עשבי השדה, אף האמות היה שהקב"ה מיד בכניסת הארי לתבה שנה טבעו, שיאכל מיד עשבי השדה, וזאת אף טרם ירעב, כדי שיהיה לנח בפה להאכילו, ולכן נשכו הארי לנח, ונח לא עלה על דעתו שהקב"ה כבר שנה טבעו של הארי.

(תו"מ דף כ"ט)

שבת בהיכלו של החתם סופר

**תלמיד חכם מזונותיו מרורים פזיזת,
ואף על פי כן באהבתו את התורה הם מתוקים כדבש בפיו**

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה (ח יא).

אמרה יונה יהיו מזונותי מרורים פזיזת בידה, ולא מידי בשר ודם (עירובין יח ע"ב). וזהו רמז שרמזה היונה לנח שפונסה כל ימי המבול.

והנה פן הוא בכל עוסקי תורה שעקר פונסתם הוא משל אחרים, פיששכר וזבולון, אפלו העשיר מאכילו דבש ותמרים, עדן הם מרורים בפיהם שהרי הם מידי בשר ודם. ואף על פי כן מתוף שפל קף חביבה התורה על לומדיה יותר מדבש ונפת צופים, יהיה גם הזית מתוק בפיהם, פי יודעים שבכף הם פנויים לעסק בתורה.

(תו"מ פרשת עקב עמוד נ"ז, ועי' כע"ז בחת"ס פרשת תצוה עמוד קכ"ה ד"ה ואתה)

**בשבת ישראל עוסקים בתורה, אף האמות פחגייהם
עוסקים בהבלים, ועל פן אסורים לשבת**

יום ולילה לא ישבתו (ח כב).

מכאן שגוי ששבת תיב מיתה (סנהדרין נח ע"ב).

החובות הלכות בפתחת שער הבחינה (פ"ג ד"ה ומה נדמו), המשיל לשני אחים, אחד דעתו והשני סכל, הדעתו פשיש לו יום פנוי עובד בזריזות שדהו וכרמו. אף הסכל מתנהג להפך, עושה אותו יום שעשוע, וכרמו ושדהו קרב.

והנה תכלית ימי חל המה שבתות וימים טובים, שזהו תכלית עבודת בני ישראל העוסקים בכל ימי חל במלאכתם, אף ביום השבת שהוא יום מנוחה, הם משפילים לנצל יום המנוחה לעסק במשפלות ועיוניות וללמד תורה, אכל אמות העולם בסלוחתן נוהגין להפך, פשיש להם חגותיהן, הם עוסקים בו בהבלים, ומרבים תועבות וכל הישרה יעקשו, על פן צויתה תורה שלא ישבתו, והגוי ששבת תיב מיתה.

וכשלא ישבתו הגוים, מהם יקחו בני ישראל יקחו מוסר, להבין פי אם פן מה סופו של אדם, אם יצא לפעול ולעבדתו כל ימיו בלי מנוח לכף רגלו, וכי תכליתו למוות ולהקבר, אלא שיש השארת הנפש, ושם אחרי הפרדו ימצא שכר פעלותיו בעולם הזה, ואם פן יעסק כל ימיו מה שישאיר אחריו ברכה לנפשו אחרי הפרדה מגופו.

(עה"ת דף ל"א)

שבת בהיכלו של החתם סופר

בו להמשיך לשוור את הפרק הבא בתהלים "אשרי האיש ירא את ה'", חזר המחזה ונשנה, הבחור משורר בקול נעים, עובר מפסוק לפסוק, אך בהגיעו לפסוק "זרח בחשך אור לישרים", שוב חזר על עצמו המראה המוזר, המלים כמו אבדו את סדרן בפיו, קטעי הברות יצאו עד שנשתתק. רבנו ראה בכך המושך לחזיונותיו המבהילים, וכלשונו "ואני נבהלתי מאד מהמראה הזה ואמרתי הלא דבר הוא".

ואכן, לגדל הכאב, שבוע לאחר אותו מארע, בתחלת חדש מר-חשון נתגלה לעין כל כי חששו של רבנו התאמת, ואותו בחור יקר, נפל למשכב, ימים מספר ירק דם ללא הפסקה, ורופאים שנוצקו למטתו לא מצאו לו מזור, כעבור שבוע בלבד השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, ורבו בעל החתם סופר, יחד עם הגאון רבי דוד דייטש בעל אהל דוד, ספדוהו מרורים, כפי שמתאר שם רבנו שגם תלמידי הישיבה כלם לבם היה דנה, עד שדחו הסוים על מסכת גיטין שעמדו לערה, ורבנו קבע יום תענית.

מלך על כל הארץ

"יש שני מיני מלוכה, א. כפשוטו, אשר יש לו כח על ידי חילותיו העומדים סביבו, ויצוה ככל אשר יחפץ ואשר ימרה נגדו יומת, וזה נקרא 'מלכות הכרחי'. ב. 'מלכות הרצוני', והוא איש צדיק תמים במעשיו, וכל דרכיו ודבריו ותנועותיו הם לשם המיחד בלתי לה' לבדו... וכן היה בדורינו האחרון האיש האלקי מאור הגולה בעל החתם סופר זצ"ל, אשר מלך על כל העולם בלובדו, ובכל מקום אשר דבריו הגיעו סרו למשמעתו ונהרו אחריו כל בית ישראל בראותם צדקתו וישרו הכל לשם שמים".

(הגה"ק רבי משה הלוי פאלאק זצ"ל בספרו "תיקון משה" חלק ד' דף יט א)

יזכיר לו

וכמו שנאמר ונשנה בין החיים דברי אדמו"ר החתם סופר זיע"א אשר היה מרגלא בפיו הקדוש כי בכל עת שרואה אבריו על עצמו יזכיר עצמו כמה הלכות שנאמרו ונשנו על אבר זה, כמו בידיים הלכות נטילת ידים והנחת תפלין וכתבת ספר תורה ושאר מצוות מעשיות, ובזמן הלכות גלות, וכן שאר עניני התורה הרמוזים באברים ומצוות ה' עליהם.

(ספר אפסי ארץ פרשת יתרו)

היכל המעשה

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

אַשְׁרֵי מִי שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁלוֹם

בין פתלי ביתו אשר בעיר סיגעט, רכון ברכוז מעל גמרא עתיקה, ישב הגאון הפלאי רבי יהודה מאדערן, תלמידו חביבו של מרן רבנו החתם סופר זיע"א, ושקע בעמקות בסגיא סבוכה. הם הצהרים הכבד של הקנין רבץ על פתי העיירה, אך בחדרו של רבי יהודה שרר עולם אחר - עולם של היות דאביי ורבא, בו הזמן עומד מלקת.

ציורו של רבי יהודה מודרן

דפיקה חדה על הדלת קטעה את חוט מחשבתו ועמק עינו. בחסר רצון קם הגאון ממקומו, פתח את הדלת ועיניו נתקלו במחזה תמוה. בפתח עמד אדם, עיניו מפרות היו לו, נפר על פניו כי איש יהודי הוא, אך לבושו היה כשל אצילי הגוים, פניו המגלחות למשעי ושפמו ההדור העידו על רחוק מרחק רב מעולמה של תורה. רבי יהודה כמעט וסגר את הדלת בפניו, אינו מבין מה לו ולהלך הדר, אלא שעניו המפרות משום-מה, מנעו מרבי יהודה לטרק בפניו את הדלת. ואז נפגשו מבטיהם. באותן עינים שחרות ונוקבות, מבעד למעטה הנפור, הבחין רבי יהודה מבט מפר, מבט שלקח אותו שנים רבות לאחור.

"שמשון... אתה הוא זה?!" לחש רבי יהודה בהתרגשות.

האיש הנהן, וחיפך מר נסוף על פניו. "אכן, רבי יהודה. זה אני".

נפשו של רבי יהודה נסעה אחרנית בזמן, אל היכלותיה של הישיבה הרמה בפרעשבורג, תחת שרביטו של רבם הגדול, מאור הגולה, החתם סופר זיע"א. הוא נזכר בשמשון, העלוי של הישיבה, שכל עתידו היה צפוי לו לגדלות, נער שקדן שנתן כשרונות אדירים, גם שרשים טובים היו לו לשמשון, נזכר רבי יהודה, אביו מנכבדי העיר ונקיריה, תלמיד חכם משכמו ומעלה.

ומה ארע לו, לאותו נער שלגדלות נוצר? כיצד הגיע עד הלום?!

הזהו שמשון?!

שבת בהיכלו של החתם סופר

בעודו מהרהר, התנוצץ במחו של רבי יהודה זכרון רחוק, בין רגע הוא נזכר במעשה שהיה, מעשה שהגו מפתח לתעלומה זו.

השיחה שהתגלגלה בין בחורי הישיבה בפרעשבורג נסוכה הפעם על עצם קדשתו של רבם החתם סופר, בהשתאות הם שחו על השמועות המבססות שהתגלגלו מפה לאזן על זכותו הגדולה לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב.

בעיני טובי התלמידים נצב זיק של תקווה, אולי, כף הרהרו, יזכו גם הם לחזות מאיש מבשר טוב אליהו זכור לטוב, כּאשר יבוא לרבם! התלמידים הקרובים יותר לראש הישיבה, אף גמרו אמר לבקש מרבם שיזכו גם ב"אשרי מי שראה פניו".

ימים חלפו. באחד הימים, בעת שהיו התלמידים שקועים בלמודם, וקול התורה נשמע בעז בין כתלי הישיבה הגדולה, נכנס אל בית המדרש הלך עני, לבוש בלויי סחבות, גבו כפוף ופניו חרושות קמטים. הוא התישב בפנה, מושפל ונדכא. רבם של התלמידים, שקועים היו בעולמם, הסגיט הנלמדת שאבה אותם פנימה עד שלא הבחינו כּלל במתרחש סביבם, הם כּלל לא שמו לב להפנסו של הזר לבוש הקרעים. היו גם כּאלו שהעיפו בו מבט ותכף שבו לתלמודם, והיו אף כּאלו, ושמשון ביניהם, שהבליעו חיוך דק של זלזול למראהו הדוחה... רק תלמידים מעטים, קמו ממקומם, נגשו אל העני, לחצו את ידו בחם בכרפת "שלום עליכם"...

לפתע, נפתחה דלת חדרו של הרב, והחתם סופר נכנס לבית המדרש בזריזות. עיניו סקרו את ההיכל, וללא שהיות נגש ישירות אל אותו עני, אחז בידו ואמר לו "שלום עליכם, מורי ורבי!" הוא הוביל את האורח בכּל תארי כבוד אל חדרו, שם שהו יחדו זמן מה.

כשיצא החתם סופר, פניו היו להבים, הוא קבץ סביבו את תלמידיו ושאל: "מי מכם נתן שלום לאותו עני?" לאחר הנהוגי הקהל, המשיך רבנו ואמר: "דעו לכם תלמידי הקרית! העני הזה שראיתם, לא היה אלא אליהו הנביא זכור לטוב! אלו מכם שקמו וחלקו לו כבוד - אשריהם ואשרי חלקם, "אשרי מי שנתן לו שלום!" יזכו הם להורות הוראה בישראל! אף אלו שהתעלמו ממנו, הגם שיהיו ראויים מצד תורתם ויגיעתם - מן השמים יעכבו בעדם משבת על פסא הרבנות", ועתה המשיך החתם סופר בקול נחרץ "אף אותו קמץ קטן שאף זלזלו בעני לבוש הבדים, אלו שגחכו על מראהו, אלו ירדו מדרג הישר רחמנא לצלן!"

עתה הבין רבי יהודה הכל. הוא הביט בחברו משכבר הימים, וראה לפניו את התגשמות דבריו הקדושים של רבם. הלא שמשון היה מפת המגחכים...

"ועתה, שמשון, לאן פניך מועדות?" שאל רבי יהודה במבט מלא רחמים. הוא לא הצליח להסתיר את רחמיו על הבחור שמעשיו גרמו לו לרדת לעברי פי שחת.

"שְׁמַעְתִּי עַל הַצַּדִּיק רַבִּי מְאִיר'ל מִפְּרָמִישְׁלָאן" עָנָה שְׁמִשׁוֹן, "אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הָאָדָם. אֲנִי הוֹלֵךְ אֵלָיו, לְבַחַן אִם אָמַת הַדְּבָר". כְּשֶׁרָאָה אֶת מִבְּטֵי הַתְּמִימָה שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, מָהַר שְׁמִשׁוֹן לְהוֹסִיף: "שְׁבַעְתִּי מִתְּעוּנוּגוֹת הָעוֹלָם, עֵינַי כָּבַר רָאוּ הַכֹּל... שְׁמַעְתִּי שֶׁרַבִּי מְאִיר'ל רוֹאֶה הוּא בְּנַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם אֶת כָּל עוֹנוֹתָיו, נַפְשֵׁי חוֹשֶׁקֶת לְבַדֵּק מִקְרֹוב אִם אָמַת הַדְּבָר"...

רַבִּי יְהוּדָה רָאָה בְּדַבְרָיו נִיצוּץ שֶׁל חֲרָטָה, הִרְהוּר תְּשׁוּבָה רִאשׁוֹן. "שְׁמִשׁוֹן", אָמַר לוֹ בְּתַקִּיפוֹת, "אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ דְּבָר אֶחָד. תֵּן לִי אֶת תְּקִיעַת כַּפָּי, שְׁבַעְשׁוּבָךְ מִפְּרָמִישְׁלָאן תְּסוּר אֵלַי שׁוֹב, לְסַפֵּר לִי אֶת אֲשֶׁר רָאִיתָ". שְׁמִשׁוֹן הִסְכִּים, וּלְאַחַר תְּקִיעַת כַּף נִפְרְדּוּ דְרָכֵיהֶם.

שְׁבֻעוֹת מִסְפָּר חֲלָפוּ. שׁוֹב נִשְׁמָעָה דְּפִיקָה עַל דַּלְתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה. בְּפֶתַח עֲמֵד שׁוֹב שְׁמִשׁוֹן, אֶךְ לֹא הָיָה זֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ. לְבוּשׁוֹ הָיָה גַּדְיָן נְכָרִי, אֶךְ עֲמִידָתוֹ הָיְתָה שְׁפוּפָה יוֹתֵר, יְהִירוֹתוֹ פְּגָה, דְּבוּרוֹ מֵתוֹן הָיָה, וְכֹל רִגְשֵׁי חֲרָטָה. בְּחִדּוֹת עֵין הַבְּחִין רַבִּי יְהוּדָה, כִּי עָתָה בְּהַפְּנֹסוֹ לְבֵיתוֹ, הִשְׁפִּיל שְׁמִשׁוֹן אֶת עֵינָיו, וּבְחֲרָדַת קֹדֶשׁ נָשַׁק לְמַזוּזָה...

רַבִּי יְהוּדָה לֹא הָיָה צָרִיךְ לְשָׂאֵל דְּבָר. הוּא הִבִּין לְאַשׁוּרוֹ כִּי הַבַּקּוֹר אֶצֶל הַצַּדִּיק מִפְּרָמִישְׁלָאן הָיָה תַחֲלַת בְּעִירְתָּהּ שֶׁל גַּחֲלַת הַתְּשׁוּבָה שְׁכָבַר הַחֲלָה לְלַחֵשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה מוֹדְרֵן, גָּאוֹן מִפְּלֵא הָיָה, בֵּן ח' בְּלִבְד הָיָה פְּאֲשֶׁר נִתְקַבֵּל לִישִׁיבְתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי הַחֲתָם סוֹפֵר.

לְיָמִים נֶשֶׂא וְקָבַע דִּירְתוֹ בְּעִיר סִיגֵט, וְדַבְּקָה נִפְשׁוֹ בְּהַרְה"ק בְּעַל הַיְשֻׁמַּח מֹשֶׁה זִיעִ"א, הַתְּמַדְתּוֹ וְשִׁקְדָנוֹתוֹ הָיְתָה מִפְּרָסְמַת וּפְלֵאִית, סִפְרָיו "זְכָרוֹן שְׁמוּאֵל" וְ"פְרֵי הָעֵץ" וְעוֹד, הִפְכוּ לְנִכְסֵי צֵאן בְּרָזֵל בְּעוֹלָם הַתּוֹרָה, אֶךְ מִשְׁרַת רַבְּנוֹת מַעוֹלָם לֹא קָבַל!

הַעִיד עַל עֲצָמוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כִּי הוּא עֲצָמוֹ הָיָה מִכַּת הַבְּחוּרִים שְׁמַעְעָם חֲזָקָם בְּתוֹרָה, לֹא טָרְחוּ לְתַת שְׁלוֹם לְאוֹרַח לְבוֹשׁ הַקְּרָעִים שְׁנוֹכְסֵי לְהִיכַל הַיְשִׁיבָה, רַבִּי יְהוּדָה הַבְּחִין בְּכַנִּיסָתוֹ, אֶךְ שִׁקְדָנוֹתוֹ הָעֲצוּמָה מְנַעָה מִפְּנֹו לְקוֹם וּלְקַדֵּם אֶת פְּנֵי הָאוֹרַח!

וְדַבְרֵי רַבּוֹ הַחֲתָם סוֹפֵר הַתְּקִימוֹ בְּמִלּוּאָם, שְׁגָם אִם יְהִיו רְאוּיִים לָכֶּה, לֹא יִזְכּוּ לְשִׁמֵּשׁ בְּרַבְּנוֹת...

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יְהוּדָה זצ"ל, נִסְתַּלַּק לִישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה בְּיוֹם שַׁבַּת קוֹדֶשׁ ד' מִרְחֶשֶׁן תרנ"ד. זְכוּתוֹ יָגֵן עֲלֵינוּ.

(מקור: אוצרות הסופר חט"ז, מספר בית מרדכי החדש, עמו' מ"ט. ועיי' באגרות סופרים, עמו' כ"ט בהערה, שהביא בזה גירסא אחרת)

הליכות והנהגות

עבודות סיפורי הוד עקדושי רבינו ז"צ

הרבצפתורה בעשינות ווערות • סדרי לעודיו עם תלמידיו •
הנהגות עם תלמידיו • חידוש ומערכת חידושי תורה

על
התורה

■ שכר המלמד תורה לאחרים ■

זוכה לעבד השם יתברך מאהבה וליחד שמו יתברך (תו"מ פרשת ואתחנן דף מ"ח, ועיין עוד כע"ז בדרשות דף ת"י ע"א), ותורת התלמידים מסייע לו שיתקבל תשובתו (דרשות דף ק"י טור ד'), ומה שילמד לתלמידים יצמח מלמטה למעלה אחר כך וישפיע לו שפע אלקי ורוח הקדש (תו"מ פרשת בחוקותי עמוד קח). ועל ידי תלמידים, מתנוצץ הארת פני הרב מניצוץ קדשות התורה (תו"מ פרשת בהעלותך עמוד קד). ומרויח שגם אם השלים עצמו, עדין זוכה לעוד שנות חיים כדי לגדל תלמידיו לתורה, ורק כשהם באים למדורתו הוא גומר תקונו, ואז מקבל שנות חיים אם יעבד השם יתברך שלא על מנת לקבל פרס (תו"מ פרשת משפטים עמוד קכ"ג). ומתוך שכל ימיו חדש לתלמידים, חדושויו בידו ואין צריך כל כך לחזור עליהם קדם מותו (דרשות דף צ"ו טור ד'). גם זוכה לדורות ישרים ורע ברוך ה' (הגר"ש ואזנר זצ"ל בשם רבינו, גיליון מעיינות הלוי ד"ת ועד"ר פרשת נח תשס"ט).

הגנה לשבת והנהגות ערב שבת • הדלקת נרות שבת • תפלת עונה וערבית ליל שבת • זמירות ליל שבת • סדווש ליל שבת • סעודת ליל שבת • ליל שבת • תפלת ליל שבת • סריאת התורה והפטרה בשבת • קדושה רבה • אחר התפלה • סעודת ליל שבת • עונה וסעודה שלישית • מעצא שבת והגדה

ועל
יום השבת

■ שכר אשה שאינה עושה מלאכה בערב שבת זולת צרכי שבת ■

אשה שבוערב שבת אינה עושה מלאכה כי אם הכנת צרכי שבת, שכרה שאזכה לבנים לתלמידי חכמים (חידושי חת"ס עמ"ס פסחים נ: ד"ה סדין, וע"ש שהוא נרמז 'ותשחק ליום אחרון', היינו שביים אחרון בשבוע אינה עושה מלאכה כי אם צרכי שבת, בזה 'ותנת חסד על-לשונה', ע"ש).

■ הלואה ברבית לצורך שבת ■

לצורך שבת מתר ללוות אפלו ברבית (מג"א סי' רמ"ב סק"ב, והוא מירושלמי מ"ק פ"ב מ"ג), כיון שהקב"ה פורע (ביצה טו: לוו עלי ואני פורע), על כן אינו רבית הבאה מלוה למלוה (חידושי רבינו למסכת שבת דף קנו ע"ב ד"ה עוד ישבנו, ועמ"ס ביצה דף טו ע"ב ד"ה לוו), והינו ברבית דרבנן, ויש מקילין אפלו ברבית קצוצה דאורייתא (עי' חידושי רבינו למסכת שבת שם, שחותנו בזיו"ר, ה"ה הגר"מ יערוויין ראב"ד פרוסטיין, הסכים להקל רק בריבית דרבנן, ורבינו עצמו אחר שכתב שהדין עמו, ביאר דגם המתירין דברי אלוקים חיים, וע"פ סברא הנ"ל). זולת אם מכון גם להנאת עצמו, אז אסור ללוות ברבית אפלו שהוא לצרכי שבת (חידושי חת"ס שם, ובמהדור"ה הוא בחידושים לביצה שם ד"ה אך נ"ל).

פרשת רך רך

הליכות והנהגות

• על התורה •

המקדיש זמנו להרבצת תורה לתלמידים
זוכה לסייעתא דשמיא בחנוך צאצאיו

• ועל יום השבת •

ערב שבת הוא זמן ראוי לתשובה | למוד
חמש

עניניא דיומא

**ויקרא ביום ההוא
לבכי ולמספד**

סיפור

בעצם היום הזה נמול...

בנינים

השעם שהקדים הנרקה למבקרין ואחר
הקללה למקללים | לעולם לא ימנע עצמו
מלגור אחרים | ברפת העשירות הוא נק
בעבור הפרד לוט מעליו | בזכות שהוציא
לחם ויין לתלמיד חכם. נעשה כהו לקל עליון
| ברפת רכוש הוא פאשר אינו מטריד מלעסק
בתורה | ביראת ה' תהיה תמים ואל תחקר

לשון קדשו

**תשובה ליצר
רע שמפתה
האדם להנות
מהעולם הזה**

לשון קדשו

יציצ' אר על פרישת השמייע בלשון קדשו של תינו ז"ע

תשובה ליצד הרע שמפתח האדם להגות מהעולם הזה

מלך סדום הוא היצד הרע רוצה שהיהודי יחליף עולם עומד בעולם חולף | הוא משיב לו שכבר נשבע קדם שיצא לאויר העולם להיות צדיק | אפלו לצרכי קיום הגוף לא יסח, כי צדיק אפלו מה שאוכל, משלו הוא אוכל

ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרכש קח לך, ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי ידי אל ה', וגו', ואם אקח מקל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם, בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר אשכול וממרא הם יקחו חלקם (יד כא-כד).

יש לפרש על דרך מוסר, מלך סדום הוא היצד הרע אומר לאיש הישראלי להחליף עולם עומד בעובר, ומציצי לו תאנות העולם הזה, וזהו תן לי הנפש שלך והרכוש של העולם הזה קח לך, אף הוא ישיב אכריו לו, הרמותי ידי אל ה' בפשועה קדם שיצא לאויר העולם כמאמר חז"ל (נדה ל ע"ב).

ויאמר אם אקח מקל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם, שאפלו לצרכי העולם הזה לא יקח ממונו, אף על פי שהוא צריך לקיים נפשו ועל ידי זה יעבד ה'. ומפל מקום הצדיק כל מה שאוכל בעולם הזה מדילה הוא אכיל, והוא על אחד מג' אופנים, א', אמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ט) תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, והם אוכלים בעולם הזה ונותלים עולם הבא, ופרש אדוני מורי ורבי נ"י (בעל הפלא"ה בספרו המקנה קידושין לט ע"ב ד"ה בגמ' דעבדיו ליה) שאכילתו בעולם הזה הוא בעצמו נחלת עולם הבא ואינו מעולם הזה כלל, והוא על דרך שמוצינו באיוב (בבא בתרא טו ע"ב) שהטעימו מעין עולם הבא בעולם הזה. והשני, לו יהיה שיטעם מטעמים מעולם הזה מאומה הלא בלם צריכים לו, על דרך דקתיב (תהלים עה ד) נמוגים ארץ וכל ישיביה אנכי תפנתי עמודיה סלה, ועל פן נקראו הצדיקים אשכול, איש שהפיל בו, פמבאר סוף סוטה (מו ע"ב). והשלישי, כל מעדני עולם מצפים עד יום בואם אל קרב הצדיק, קל וחמר מאבני יעקב אשר שם מראשותיו (חולין זא ע"ב). והטעם כי ממירים רע בטוב, שפופש הצומח או החי נעשה נפש צדיק ונשגב. ואינו צריך לעולם הזה כי אם בימי נעוריו ועלוקו עד אשר השיג חכמה הרבה.

וזהו אם אקח מקל אשר לך, בלעדי רק אשר אכלו הנערים, ימי הנעורים, זהו אקח מקדך לא זולת, אף חלק האנשים אשר הלכו, הם הגנת אבריו שנקראו אנשים פדקתיב (קהלת ט ד) עיר קטנה ואנשים בה מעט, אלו אבריו של אדם (נדרים לב ע"ב), וזהו חלק האנשים הללו, לא אצטרף לך, כי ענר אשכול וממרא הם יקחו חלקם של עצמם, ענר ראשי תבות עין ג' פש ר' ויח, בזכות תקון שלש אלו שיש לו עין טובה ורוח נמוכה נפש שפלה לא אצטרף למטעמותיו של רע עין, אשכול, איש שהפיל בו פנ"ל, ממרא, לשון תמונה מימיר, כי המאכלים ממירים בטוב ממונו, ואין לך טענה עליה כלל.

(עה"ת דף ג')

פנינים

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו זי"ע

הטעם שהקדים הברכה למברכים ואחר הקללה למקללים

ואברכה מברכיה ומקללה אאר (יב ג).

אצל המברכים הקדים הקב"ה לברכם טרם ברכתם את אברהם, ו"ואברכה מברכה", מה שאין פן אצל המקללים אחר קללתו לקללם רק אחר שקללו הם "ומקללה אאר".

והטעם לזה, כי ברפת המברך היא מרבה, כי העשיר אם יברך לאחרים יברכהו באלפי זהב, לא כן ברפת העני היא מועטת, כי ברכתו היא שלא יצטרך לידי מתנת בשר ודם. מאידך, קללת העני היא מרבה לפי עניו, לא כן קללת העשיר היא שיהא נצרך לפתחו. ולכן המברכים את אברהם הבטיח השם יתברך לברכה תחלה עוד קדם שיברכו את אברהם, למען תגדל ברכתם בעת שיברכוהו, לא כן המקללים יקללם לבסוף שלא יהיו ארוזים בשעת הקללה למען לא תגדל קללתם.

(תו"מ דף ל"ו, ועי' באופן אחר בחידושי רבינו לפרק אלו טריפות, ירושלים תשל"ג, דף מ"ט ע"א ד"ה א"ג)

לעולם לא ימנע עצמו מלברך אחרים

ואברכה מברכיה ומקללה אאר (יב ג).

אמרו חז"ל כל המברך את ישראל מתברך, כדכתיב ואברכה מברכה (סוטה דף לח ע"ב). כ"ק זקני החתם סופר זי"ע א אמר שמשמעם זה אינו מונע מלברך המבקש ממנו שיברכו, מטעם ואברכה מברכיה, וזה אינו מונע שום אדם לקחת ברכות לעצמו, ועל פן היה מברך ואינו נראה פיהרא בזה שמברך לאחרים.

(חתם סופר עה"ת בפרשתו)

ברכת העשירות הוא רק בעבור הפרד לוט מעליו

וילך למסעיו (יג ג)

פרש רש"י פרע הקפותיו, והייתי רגיל לפרש ד'פריעת הקפותיו' הינו שחזר לפרע תרוץ לליצני הדור, לפי שבהליכתו שאלוהו ליצני הדור למה הטרחה הקב"ה לילך חוצה לארץ, ועכשיו בחזרתו פרע הקפת קשיא זו, ראו איך הטעינני הקב"ה בעשר גדול כסף וזהב ובגדים וצאן ובקר לרב, ועבורם הטרחיני לרד חוצה לארץ.

וכעת נראה, דנהי שבה פרע הקפותיו לזחות שואליו בתרוץ זה, מפל מקום אברהם אבינו בעצמו עדין לא נתפס בתרוץ זה, וכי בעבור כסף וזהב נאה לטרד מארץ ישראל למצרים, אף אחר כך כשראה שהעשר ההוא גרם להפריד לוט מעמו אז נתפס והבין.

(עה"ת דף מ"ב)

בזכות שהוציא לחם ויין לתלמיד חכם, נעשה כהו לקל עליון

ומלפי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהו לקל עליון (י"ד ח).

יש לפרש על פי מה דאיתא (יומא עא ע"א) דהרוצה לנסוף יין על גבי מזבח ימלא גרוגם של תלמידי חכמים יין, ואמרו חז"ל (חגיגה כז ע"א) שלחנו של אדם מכפר, אם השלחו לפני ה' ותלמידי חכמים מסבין בו. וכיון שזה פקדונו ונסכים, ממילא הבעל הבית הוא כהו. וזה שאמר ומלפי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין לפני אברהם ושומרי מצותיו, ומי לנו תלמיד חכם גדול מאברהם, וממילא נעשה זה פקדונו ונסכו, והוא נעשה כהו לקל עליון.

(תו"מ עמוד מ"ב)

ברפת רכוש הוא פאשר אינו מטריד מלעסק בתורה

ואחרי כן יצאו ברכש גדול (טו יד).

החלוק בין לשון "רב" ללשון "גדול" כבר פרשנו (ראה דברים יא כא) דגדול הינו באיכות, כלומר שלעולם בעצמותו הוא גדול ומתפשט והולך לאין חקר והוא במדת החסד, מה שאין פן "רב" הינו בכמות, והוא עומס לבעליו ומטרידם. וברפת השם היטה שיצאו ברכוש "גדול", כדברי החובת הלבבות (הקדמה לשער הבטחון) שהוא ממון שאינו מטריד בעליו כלל, ואינו מבבלו, והוא הולך וגדול מעצמו בלי טרח עמל ויגיעה, ובעליו מוסיפים פח לעבודת השם והודאתו.

(דרשות דף רל"ח טור א, ועי' בחת"ס עה"ת בפרשתינו עמוד מ"ב, שציינו לחילוק בין רכוש רב שהוא מסטרא דקליפה, לבין רכוש גדול שהוא בחסד עליון ועוזר לבעליו בעבודת ה', וע"ש שוהו החילוק בין רכושו של אברהם אבינו עליו השלום לרכושו של לוט, ולכן לא יכלו לשבת יחדיו)

ביראת ה' תהיה תמים ואל תחוקר

אני קל ש-די התהלך לפני והיה תמים (יז א).

נראה לי דהליכה 'אחרי ה' הינו שמירת כל התורה פלה בכל תנאיה ופרטיה, אף מה שאדם מוסיף מדעתו לסיג וגדר מקרי הליכה 'לפני ה', דאדם מתבונן ומוסיף מדעתו שלא יבוא לידי חטא. אף לפעמים על ידי חקירת אדם והתבוננות שכלו יבוא גם פן להתבונן ביראת ה' גדעתו ושכלו, ועל ידי פן יוכל לבוא חס ושלום לידי ספקות היראה, לכן אמר הקב"ה אני אל שדי, אף על פי שצוה על האדם שיתהלך "לפניו" בענין עבודת ה', אבל בענין יראת ה' יהיה תמים, הינו כמו איש תם פענין שפרש הרמב"ן תמים תהיה עם ה' (דברים יח ג).

(עה"ת עמוד ר"ג)

ענינא דיומא

שביעי אור עחיי רבינו במחופה זו

ויקרא ביום ההוא לבכי ולמספד

שבועים לאחר הסתלקותו של רבנו זיע"א לגנזי מרומים, ביום חמישי פרשת לך לך, ט' במרחשון, ערכה הקהלה בפּרעשבורג מספד מר בבית הכנסת הגדול. כל בני העיר כלה באו להשתתף, אַנשים נשים וטף, כמו גם רבנים וראשי קהלות מהערים והעירות הסמוכות (כמו שכתב בדרשות כת"ס השלם ח"ב עמוד תר"ד, ובלקוטי חבר בן חיים חלק ה').

רבי דניאל פרוסטיץ

כפי המספד בלקוטי חבר בן חיים (שם) ובחוט המשלש (עמוד קי"ב) את ההספד הראשון נשא ראב"ד פּרעשבורג הגאון רבי דניאל פרוסטיץ. בתוך הספדו גלה רבי דניאל בפעם הראשונה מספר דברים שרק הוא ידע עד אז: א. כל ימיו הפריש רבינו חמש ממונו לצדקה. ב. קרוב לארבע פעמים סים ש"ס בעיון. ג. "אגלה שבנסתר הוא היה גדול עוד יותר מאשר בנגלה". ד. אלה שלש מאות שבועים וארבע שאלות ותשובות נותרו בכתב ידו של החתם סופר.

אחריו דבר בנו וממלא מקומו של החתם סופר, בנו הגה"ק רבנו הכתב סופר זי"ע. רק בן 24 היה הכתב סופר כאשר נעשה לממלא מקומו של אביו כרב וראש

ישיבת פּרעשבורג. ודרשתו הראשונה בבית הכנסת בפּרעשבורג הייתה אפוא ההספד שנשא באותו יום חמישי פרשת לך לך, בשפתו העשירה ולשונו המליצית תאר את גדלתו של אביו בתורה, בעבודה, בתפלה, ובגמילות חסדים (דרשתו נדפסה בדרשות כת"ס שם).

שבת בהיכלו של החתם סופר

בְּלִקוּטֵי חֶבֶר בֶּן חַיִּים (שם) מְתָאֵר אֶת דְּרָשְׁתּוֹ שֶׁל הַכֶּתֵב סוֹפֵר "לֹא נִשְׁמַע מֵאֵז הַסֶּפֶד נְעִים וּמִר כֶּזָּה, הֵילֵב הַנִּשְׁפָּר מֵעֶצְבוֹנָגוֹ הֶרֶב, נָטָה לְצַחֵק מִרַב הַשְּׂמִיחָה וְגִיל עָלֵי דְבָרִים הַנְּחַמְדִּים, בְּהֶם רָאוּ כָּל אֶחָד כִּי דְבָרֵי אָבִיו מִפִּי יִבְעוּ וְלֹא רוּחַ אֲנָשִׁים בְּקָרְבוֹ..."

ציורו של רבי דניאל פרוסטיץ

תֵּאוֹר נֹסֵף יֵשׁ בְּמִכְתָּבוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן ר' פִּישֵׁל סוֹפֵר, בּוֹ מְתָאֵר לְבָנוֹ: "פֶּלְאָ וּפֶלְאָ הִיָּה הַהֶסְפֵּד אֲשֶׁר בָּנוּ הֶרֶב הַגָּאוֹן עֲשָׂה בְיוֹם ט' חֲשׁוֹן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאִין לְסִפֵּר מְגִדֵּל הַהֲתַעוֹרְרוֹת בְּכִיָּה וְצָנֹחָה, וְה' נָתַן לוֹ קוּלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ זצ"ל, וְנִשְׂא חוֹן מְאוֹד בְּעֵינַי כֹּל. וַיֵּצֵא כָּל הָעָם אַחֵר הַהֶסְפֵּד בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה, כִּי הִיָּה פֶּלְאָ לְשִׁמּוֹעַ כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה, וְנִתְּנוּ שִׁבְחַ לְהַקְב"ה שֶׁלֹּא עָזַב חֶסְדּוֹ וְהַיְחִית בְּרַכָּה רַבָּנוּ הַקְדוֹשׁ אַחֲרָיו, וְעִין בְּעֵין נִרְאָה שֶׁהִשְׁפַּע שֶׁל רַבְּנוּ הַקְדוֹשׁ שׁוֹפֵעַ עָלָיו."

שֶׁכֶר הַמְאָרִיף בַּתְּפִלָּתוֹ

בְּצַעֲדֵירוֹתָיו הָעִירוּ לוֹ חֲבָרָיו עַל שֶׁהוּא מְאָרִיף כ"כ בַּתְּפִלָּה וְעוֹסֵק בְּתֵי שְׁעָה (עיי' רש"י שבת י. ד"ה חיי עולם), וְהֵלֵא בְּשְׁעָה שֶׁהוּא מְתַפְּלֵל הַסְּפִיקוֹ הֵם לְהַתְּפַלֵּל וְלִלְמוֹד דָּף גְּמָרָא, הַשִּׁיב לָהֶם הַחֲתָם סוֹפֵר שֶׁאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לְכָף, כִּי אָמְרוּ חז"ל (ברכות נד:): "הַמְאָרִיף בַּתְּפִלָּתוֹ מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו", נִמְצָא שֶׁבְּשֶׁכֶר זֶה יְאָרִיף יָמִים וְאֵז יִשְׁלִים אֶת לְמוֹדָיו שֶׁהִחֲסִיר עֲכָשָׁיו

(הובא ב'חוט המשולש' עמוד כו ד"ה בהיותו)

בְּשִׁבְתָּ נִתְּנָה תוֹרָה

הִיָּה רִגִיל (הגה"ק מוהר"ה מקאלאמיי) לְדַרֵּשׁ בְּמִקְהֵלוֹת בְּשֵׁם רַבּוֹ הַקְדוֹשׁ הַגָּאוֹן הַחֲתָם סוֹפֵר זצ"ל עַל דְּבַר בְּעָלֵי בַּיִת אֲשֶׁר פָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עֲלֵה שֶׁל תוֹרָה בְּאֶמְרָם שֶׁאִין לָהֶם פְּנָאֵי לְלַמֵּד מִחֲמַת טְרִדַת הַפְּרִנְסָה, אֲמַנְם כֵּן פְּאֲשׁוּר בֵּא שְׁבַת בֵּא מִנְיַחָה וְאִם גַּם אֵז אֵינָם לּוֹמְדִים (כֵּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי הַשְּׁגָתוֹ) אֵז אִין לָהֶם שׁוּם תְּרוּץ וְאִמְתָּלָא וְהַכֵּל הַבֵּל.

(מובא בספר בית הלל)

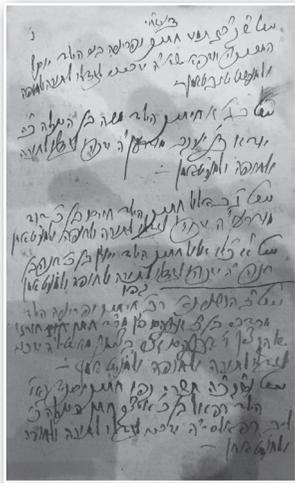
היכל המעשה

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו זי"ע

בעצם היום הזה נמול...

עונת דאגה רחפה ומלאה את חלל חדרו של הגאון המפלאג רבה של העירה 'פעזינג' (פעזניק' בשפה המקומית), מצאחו חרוש ה'ה קמטים, ומחשבותיו סוערות.

וכל כך למה? הכל בגינו של אברהם בן אברהם. גר הצדק שזה עתה נכנס בביתו של אברהם אבינו ע"ה.

צילום מפנקס המילה של מרוך זי"ע

הכל החל כאשר לפני תקופה התייצב לפני רבה של פעזינג גוי מבגר, אשר לדבריו אור האמת החל להפציע בנושמתו, הוא בא לפני הרב והביע את רצונו העז לחסות תחת פני השכינה ולהצטרף לעם סגולה. הרב, בראותו את כנות לבו ואת תשוקתו האמתית, החליט לאחר חקירה ודרישה לגירו פדת משה וישראל.

אולם צל כבד האפיל על גרותו, חקי המלכות באותם ימים אסרו על גיור נכרים ללא אשור מפרש מהשלטונות, אשור אשר כמעט ולא נתן להשיגו. משום כך ערך הרב את הגיור בסתר, כאשר רק מתי מספר יודעים מהנעשה, אנשים היודעים לשמור את אשר בלבבם, ובהם המוהל של העירה שהתכבד למול את הגר.

אלא שפון השמים גלגלו את הדברים באפן אחר. לאחר ברית המילה, הפצע סרב להגליד והדם לא פסק מלזוב. משעה לשעה הלך מצבו של הגר והחמיר, הוא אבד דם רב, עד אשר רחפה מעל ראשו סכנת נפשות ממשית ומוחשית.

חרדה כפולה ומכפלת נפלה על הרב ועל קהלתו. מחד, הדאגה לחייו של גר הצדק שרק החל זה עתה את פסיעותיו הראשונות בחיק היהדות, ומאידך, האימה הנוראה מפני הרשיות, ולא רק מפניהם, גם כל קרוביו ומכריו של הגוי לשעבר, שטים היו

שבת בהיכלו של החתם סופר

לעשות שפטים ביהודים שגנבו את בן משפחתם, טענות על רציחתו במזיד של הגר על ידי הרב והמוהל, היו מתקבלים בקלות על לב השופטים כמו על המון העם. ואחריתו מי ישורנו, רחמנא לצלן.

בצר לו, כאשר ראה רבה של פעזינג כי כלתה אליו הרעה, יצא בבחילות אל פרעשבורג, לחלות פני מעוזם ומבטחם של ישראל, הלא הוא מרנא החתם סופר זיע"א. בקול מלא חרדה, שטח הרב לפניו רבו את כל פרשת המעשה, את הסכנה הכפולה - לגר ולקהלה, ובקש מוצא מן הסבך אליו נקלע.

ה'חתם סופר' שמע את הדברים, עצם את עיניו הקדושות ושקע במחשבות עמקות. דממה כבדה שררה בחדר. לאחר שעה ארצה, פקח את עיניו, ופסק דין נורא יצא מפיו הקדוש: "דע לך", אמר לרב, "כי לא טוב המעשה שעשיתם, מילת גר בא בימים אינו יכול להעשות על ידי מוהל צעיר וחסר נסיון. זה מעשה חסר אחריות שהכניסה את הקהלה כלה לסכנת נפשות ממשיית" ... בעינים יוקדות המשיך רבנו החתם סופר: "עתה, אין עצה אחרת להציל את

נהר הדנובה על גדות העיר פרעשבוורג

הקהלה כלה מידי זעמם של הגויים, אלא בדרך של מסירות נפש. שוב לעירך, תשכר עגלה ותומה לסוסים, הושב בה את הגר החולה, וסעו יחדו, אתה והמוהל עם הגר, אל עבר נהר הדנוא הגדול. בהגיעכם לגדת הנהר, דהרו עם העגלה והסוסים אל תוף המים הסוערים, באפן שיראה הדבר כאסון כואב, והמעשה לעולם לא ידע לגוים מבקשי נפשכם. כך תמותו כלכם על קדוש השם, אך הסכנה הגדולה תסור מעל ראשם של אחינו בני ישראל".

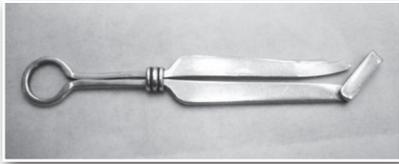
הגזרה היתה קשה מנשוא, אך הרב והמוהל ועמם הגר החדש, קבלו עליהם את הדין באהבה ובאמונה שלמה. הם הבינו כי כך נגזר מן השמים, וכשליחי צבור העולים על המזבח פקדונו למען אחיהם, שבו לעירה והתכוננו למסעם האחרון.

הם נסעו בדממה, לבם מלא תפלה להשם יתברך שיקבל את קרבנם לרצון.

אך בעודם נוסעים לכוון הנהר השוצף, כאשר קול שאון המים כבר החל נשמע באזניהם, נעמד לפניהם לפתע יהודי נכבד בעל הדרת פנים הדורה, הוא נעמד באמצע הדרך כך שהסוסים נאלצו לעצור מהליכתם. "שלום עליכם, יהודים יקרים", פנה אליהם הזקן, "לאן מועדות פניכם בכזו בהילות?"

למרות שנסו לעבור מפניו ולהתחמק ממענה, הזקן לא הרפה, הוא עצר בכלח את העגלה כאשר נעמד איתן לפני הסוסים, וכך מול עיניו החודרות והרחומות לא יכלו יושבי הקרון לכבש את כאבם. בפשטות ובכאב, ספרו לו את כל הקרות אתם, בעודם בולעים בסתר את דמעתם... הקשיב הזקן, וחיוך רחום נסוה על פניו. "בני", אמר בקול רך, "הסירו דאגה מלבכם, וכי בשביל דבר פשוט כל כך חשבתם להפיל עצמכם למי הנהר?! שנים רבות הנני משמש כמוהל ממחה, וברשותי סגלה נפלאה לעצירת דם".

צבת המילה של רבינו החתם סופר

וכך עוד בטורם הספיקו להשיב, הוציא מכיסו צלוחית קטנה ובה נזל צלול כמים, פזר מעט ממנה על מקום המילה, ולנגד עיניהם המשתאות של הרב המוהל והגר, פסק הדם לאלתר והפצע החל להרפא במהירות. הצבע החל אט אט לחזור לפניו המלבינות של הגר, ונראה היה לעין כל כי הסכנה חלפה! הזקן הביט בהם במבט מלא משמעות והפטיר "עתה חזרו ושובו בשלום לביתכם..."

שמחתם לא ידעה גבול. הם חפצו להודות למוהל המפלא, להובילו למחוז חפצו, אך כאשר הפנו אליו את מבטם, הוא נעלם כלא היה. פרח לו איש האמת...

בלב פועם מהתרגשות, שבו לפרעשבורג וספרו 'חתם סופר' את הניס הגדול. לאחר שגמרו את ספורם, העיז הרב ושאל: "רבינו הקדוש, מדוע היה עלינו לעבר את כל הדרך הנוראה הזו? הלא יכול היה הקב"ה לשלח אלינו את אליהו הנביא מידי, לעירתנו, ולרפא את הגר?".

השיב לו 'חתם סופר' בחינה של אהבה, ודבריו היו לאבן פנה ביסודות עבודת השם: "וכי סבור אתה שזוכים לגלוי אליהו ולגס עצום שפצה בחנם? רק לאחר שהוכחתם מסירות נפש בפעל ממש, והייתם מוכנים למסור את חייכם על קדוש השם למען הצלת בני העיר - רק אז, בכוחה של אותה מסירות נפש, נפתחו שערי שמים והתגלגלה זכות על ידכם להושיע בדרך פלא".

(מקור: סיפור זה מובא בכמה מקורות עם שינויים קלים, ראה מכתבו של בעל המשנה שכיר בזכרון למשה אות ח; תולדות שמואל פ"ט אמרי קדוש אות ט'; אוצרותיהם של צדיקים בשם הגרש"ז פרידמאן זצ"ל גאב"ד טענקא; ועקידת משה ח"ה עמוד ר"ז. וכן היה מספר הגה"ק מצאנז קלויזנבורג, כמו ששמע ממנו המשגיח רבי משה וואלפסאן זצ"ל ומסרו לרבים - גיליון באמונתו יחיה גיליון צ"ט)

הליכות והנהגות

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"צ

הרבצת חננה בעשינת ותרנת • סדרי לעודיו עם תלמידיו •
הנצחת עם תלמידיו • חדושו וכתבתו חדושי חננה

על
התורה

■ המקדיש זמנו להרבצת תורה לתלמידים זוכה לסיעתא דשמיא בחנוך צאצאיו ■

פעם אחת התמרמר רבנו שמרב טרדותיו בקהלתו ולמודי הישיבה, אין לו כל כך פנאי להשיג על בניו ויוצאי חלציו, ותלמידו הגר"ח ארנשטיין זצ"ל אב"ד בארדיוב, שהיה נוכח שם, השיב לו כי הלא דוד המלך ע"ה אמר (תהלים לו כו) "כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה", שכל מי שחונן ונותן את כל היום שלו לאחרים, שהוא מלמד ומחכים, הקב"ה מבטיחו "וזרעו לברכה", והפליא רבנו דבריו, וחרז עליהם בסעודה שלישית באתו שבת והוסיף עליהם פרושים מדיליה (הקדמה לספר דברי אברהם לתלמיד רבינו הנ"ל).

הגנה לשבת והנהגות ערב שבת • הדלקת נרות שבת • תפלת עמנה וערבות ליל שבת • זמירות ליל שבת • חדושי ליל שבת • סעודת ליל שבת • ליל שבת • תפילות השבת • סריאת התורה והפסחה בשבת • חדושי ארבע אחר הרפלה • סעודת שבת • עמנה וסעודה שלישית • מצאתי שבת והגדלה

ועל
יום השבת

■ ערב שבת הוא זמן ראוי לתשובה ■

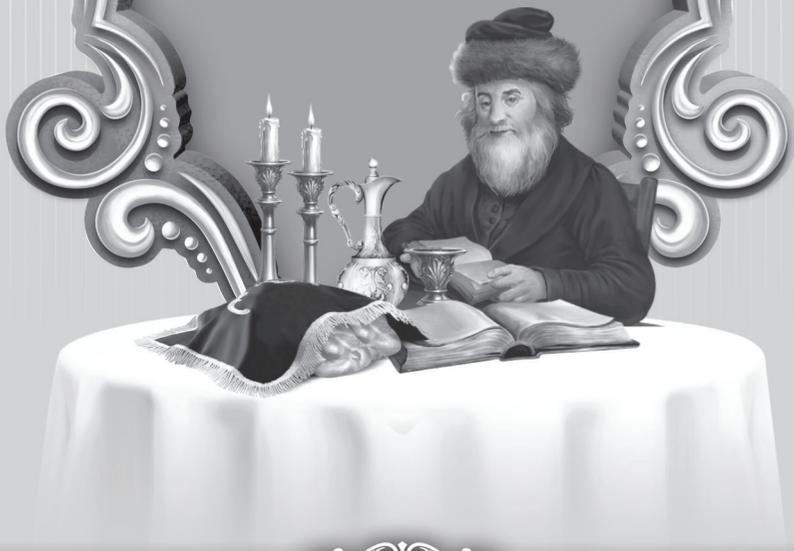
ערב שבת הוא מדת צדי"ק (עה"ת פרשת בהר דף ע"ג ד"ה וצוית'), והוא זמן תשובה על השבוע שעבר, והוא נרמז בדברי חז"ל "חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשכה" (דרשות ח"ג דף כ"ו טור ב'), והזמן הראוי לזה הוא עם כניסת השבת (דרשות דף כ"ה טור ג' ד"ה יחינו, וע"ש שאדם הראשון שב בתשובה ונתקבלה תשובתו בערב שבת עם כניסת השבת). והפוגם מיו הרי הם חסרים ממספרו כידוע, ועל ידי תשובה בערב שבת יכול להשיב מיו אלו שאבדו בפגמיו (עה"ת פרשת בהר דף ע' טור א' ד"ה והיו, וע"ש שהשווה זמן תשובה של ערב שבת, לערב ראש השנה, ובדרשות דף כ"ג טור א', שהוא כיום ר"ה עצמו לענין תשובה).

■ למוד חמש ■

אחרי תפלת שחרית של ערב שבת, השלים רבנו עם תלמידיו את למוד פרשת השבוע, חמש פירוש רש"י ורמב"ן (אותו כבר התחיל ללמוד בפניהם מיום רביעי ואילך), כשהוא מעט בטלית ובתפלין (לקוטי חבר בן חיים הקדמה לח"ג ד"ה ושמעתי, וע"י מנהיגים להגרע"מ סופר ריש פ"ג). ורק אם נזדמנה לו ברית מילה באתו היום, היה בא לאחר סעודת הברית לבית מדרשו וללמד עם התלמידים בלא טלית ותפלין, וזולת בפרשיות בא, ואתחננו, עקב, בהם הניח תפלין במיחד קדם השעור, וזאת כדי שלא לקרות פרשת "קדש" ו"קריאת שמע" בלא תפלין (לקוטי חבר בן חיים שם, וע"פ הגמ' ברכות יד: וחדש שדין זה הוא אפילו אם כבר קרא בזמנו קרי"ש בתפלין).

פרשת וירא

חליכות והנהגות

• על התורה •

אחריות הפורץ תורה | להעמיד תלמידים היא הצדקה הנבחרת | ללמד לאחרים עדיף מהתבודדות

• ועל יום השבת •

תפלו של רבנו תם וקראת שנים מקרא ואחד תרגום | מזמורי תהלים

עניני דיומא

**ברית מילה ראשונה
בדרעיניץ**

סיפור

בחלום אדבר בו

בנינים

במקום מצוה הניח אברהם אבינו כל עצות הרפואה שעל פי הטבע | מתוך שמחה של מצוה בהקטנת האוהדים מיד 'נבא' השכינה | האקלת הפלאכים להורות לדורות כי אף שלומדי תורה יותר חשובים משלאכי השרת. עזרו צריכים המה לאכל ולנהוג בטבע העולם | קשפוסקים להפסיק מתענוג דבקותו בהשם כדי להכניס אחרים בצל השכינה. אז הוא ראוי לשכר

לשון קדשו

**הטעם
שהתפלל
אברהם אבינו
בעד אנשי
סדום**

רשון קדשו

מציע אור עץ פרישת השמיעה בלשון קדשו של רמנו ז"ע

הטעם שהתפלל אברהם אבינו בעד אנשי סדום

'המכסה אני מאברהם' הוא על דרך הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו | באבדת סדום
יתבטל הקטרוג שהיה על אברהם אבינו | אף על פי כן התפלל אברהם אבינו ע"ה בעדם
מחשש שיתחלל שם שמים | "יאבדו אברהם ואלף פיוצא בו, ושם שמים לא יתחלל"

המכסה אני מאברהם אשר אני עשה (יה יז).

לא אצריך בדקדוקים בפירוש הלז, ואומר כי אברהם אבינו ע"ה הגם כי עקר זכותו הרב למען יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' והעמיד עדרים עדרים יודעי ה' ועובדי ה', אף לעמית זה חטא כשהחזיר למלך סדום הנפשות והעמיד עדרים עדרים רעים וחסאים לה' מאד (לעיל ג יג), ועל כן היה מדת הדין מתוח עליו, ואמר לו הקב"ה (לעיל טו א) אל תירא אברהם אנכי כגון לך, ועל זה השיב (שם פסוק ב) מה תתן לי, פרוש אם יהיה לו זרע יוצאי חלציו עובדי ה' יהיה זכות רב על החטא כי עבדי ה' הם יוצאי חלציו באמת מה שאין כן אנשי סדום, אבל השתא שהוא ערירי ורק בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, ולעמית זה גם בסדום יש עובדי עבודה זרה פיוצא באלו בעובדי ה' אם כן מה תתן לי, ועל זה הבטיחו (שם פסוק ג) ה' לא ירשך זה.

והנה עתה כשנתמלא סאתה של סדום היה זה לטובה לאברהם שיאבדו מן העולם וישארו לו זכיותיו בשלמות גמור, ועל כן אמר הקב"ה המכסה אני מאברהם את אשר אני עשה לו טובה גדולה, על דרך הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו (שבת י"ב) ואמר כי ידעתיו (וגו'), למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו', ואנשי סדום מתנגדים לזכות הלזה, על כן אודיע לו כי הגיע זמנם להאבד מהעולם.

והנה אברהם אבינו ע"ה ידע חסדי ה' ורחמיו על כל מעשיו אם ימצא אפלו עשרה צדיקים יצלו כלם בזכות הצדיקים, אף הכא חשש אברהם אבינו ע"ה ששם לטובתו וזכותו לא יוכלו הצדיקים ההמה להגן כי יאמרו נא למעלה איך יגנו אלה על הרשעים למעט זכותו של אברהם אבינו ע"ה, נמצא על ידי אברהם לא יגנו, ואפשר זמנתו גם הצדיקים על ידי רבים ויהיה חלול ה' בעולם כי יאמרו השפט כל הארץ לא יעשה משפט, והם לא ידעו כי יעשה זה במשקל ובמשפט על ידי זכות אברהם, נמצא יתחלל ה' חס ושלום, על כן נגש אברהם להתפלל בכח ואמר חלילה לך לעשות זה (להלן פסוק כה) לטובת אברהם, יאבדו אברהם ואלף פיוצא בו, ושם שמים לא יתחלל, ונזהר בנשיבו פמה קשיות בפירוש, ולבסוף הראה לו הקב"ה כי לא היה בסדום עושה טוב כי כל העם מקצה נסבו על הבית (להלן י"ד), רק לוט ובינתו ולא הגיעו לעשרה, ואפלו הכי נצל, ולבסוף הראה הקב"ה לכל העולם כי זה הצדיק הנמלט מסדום אחר ראותו מה הגיע על סדום, שוב נכשל בבנותיו, ואפלו הכי נצל, מזה יובן עד היכן הגיע רשעת האובדים אם זה היה צדיקם של אלו, והיה מעשה לוט ובנותיו קדוש שם שמים.

(תורת משה עמוד ג'ו')

פנונים

עבודתו סיפורי הוד עקדושת רבינו זי"ע

במקום מצוה הזניח אברהם אבינו כל עצות הרפואה שעל פי הטבע

באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום (יח א).

פרש רש"י שִׁמְמוֹרָא נְתָן לוֹ עֵצָה עַל הַמִּילָה, עוֹד פִּרְשׁ רַש"י, שְׁאַבְרָהָם אָבִינוּ בִקְשׁ לְעַמּוֹד, אָמַר לוֹ הַקֶּבֶ"ה שִׁב.

הנה כבר השירש הרמב"ן (יב, ו) דכל מעשי אבות סימן לבנים, ונראה לענ"ד לפרש, כי העצה שנתן ממרא על המילה, הינו שאחר שגמול נתן לו עצה בדרך הטבע שטוב לרפואתו לישב פתח האהל כחם היום, להתחמם באויר חם מבלי להתקרר, ושיהיה יושב דוקא ולא עומד שהוא קשה למכה, ואברהם שמע לעצתו שהיא על פי טבע, ואף הקב"ה הסכים לעצתו שהרי בקש לעמוד ואמר לו שב (כמו שמצינו בעצת יתרו למשה רבנו ע"ה שהסכים הקב"ה לעצתו).

והתורה באה ללמדנו סימן לבנים, דאפילו שהיה לו עצה ע"פ טבע לרפואתו, והקב"ה הסכים לעצה זו, אף על פי כן כשבאו אורחים והיה צריך להתעסק במצוה, הזניח עצת ממרא והוא עמד עליהם תחת העץ במקום צל ולא בחם היום, והוא עומד ולא יושב, ועוד רץ אל הבקר ולא חשש לכאב המכה, דמצוה מגנא.

(עה"ת דף ס')

מתוך שמחה של מצוה בהכנסת האורחים מיך וירא השכינה

וירא אליו ה' באלני ממרא וגו', וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם (יח א-ב).

אמרו חז"ל (שבת ל ע"ב) אין השכינה שונה אלא מתוך שמחה של מצוה, והכא אדרבא היה מצטער ביסורי המילה, ועוד שהוציא חמה מנרתיקה ולא עברו עוברים ושבבים (כמו שפירש רש"י ד"ה כחום היום), וה' רצה להתראות אליו, אף אברהם אבינו ע"ה לא יכול היה לראות ולהשיג כי אם על ידי שמחה של מצוה. על כן הקרה לו השם יתברך אורחים, וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים אורחים עומדים, מיך שמח אברהם אבינו בשמחת מצוה, ומיך וירא השכינה שנתגלה אליו.

(תו"מ עמו"נ א')

האכלת המלאכים להורות לדורות כי אף שלומדי תורה יותר חשובים ממלאכי השרת, עדין צריכים המזה לאכל ולנהג בטבע העולם

ואל הבקר רץ אברהם ויחם בן בקר רץ וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו, ויחם חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח ט-נ).

האמת היא כי תורתנו הקדושה היא אמת, ועולם הזה הוא עולמא דשקרא, עולם התמונה, ואין

שבת בהיכלו של החתם סופר

העולם וטבעיו וכל מהלכיו עומדים לפני התורה, כי אין קיום לשקר במקום אמת, על כן אין שום פלא בקריעת ים סוף, ואדרבה הוא ראוי ומחויב, שהרי כל הטבע משעבד לתורה, ולא זו בלבד, אלא כל הטבעיות הנוגעים באנשי התורה הוא גם, שמצד האמת המה מעל הטבע ואינם נזקקים לטבעיות העולם, ומה שבעלי תורה אוכלים מאכלים גשמיים להשיב רעבונום הוא שלא בטבע, אלא שהקב"ה רוצה בקיום העולם. והינו דאמרינן "אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו", דאף שהקב"ה נתן לנו תורת אמת, ומצד האמת לא היינו צריכים לשום טבעיות, אפלו הכי "חי עולם נטע בתוכנו", שחפץ ה' שנהגו בקיום העולם הטבעי.

וזה רמז הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה שהאכיל למלאכים, ככה יהיו בניו לפניו ממלאכי השרת וחשובים מהם, ואפלו הכי יאכלו כמנהג העולם.

(דרשות דף ת"ד טור א', וע"ש בהמשך דבריו כי לפעמים כשאי אפשר לנהוג על פי טבע העולם, על כרחך ישנתה הטבע להיות כצרכי עבדי ה')

כשמוספים להפסיק מתענוג דבקותו בהשם
מדוי להכניס אחרים בצל השכינה, אז הוא ראוי לשכר

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרוה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו (יח"ט).

אדם צדיק המתענג מאוד מעבודת ה' ומדבקותו בה', אין לו שום שכר על זה על פי דין וגם אינו רוצה שום שכר, כי מתענג מעין עולם הבא ודי לו בזה, ומכל מקום מחסדי השם שאף על פי כן יקבל שכרו, ואדרבה ככל שיותר מתענג ועובד ה' מאהבה, יותר יש לו שכר על אותו ענג ואהבה.

אמנם אברהם אבינו ע"ה, אף על פי שנקרא אברהם אוהבי, ועצם אהבתו ותענוגיו בהשם יתברך אין לשער, מכל מקום הוא קבל שכר מן הדין, ולא רק בחסד, כי למרות עצם תענוגו בדבקות השם יתברך, הפסיק תענוגיו כדי לגיר גרים ולהכניסם תחת פנפי השכינה ולהדריך בני ביתו, והיה לו בזה צער גדול לבלות זמנו עם המתחילין בעיון, מכל מקום סבל צער זה כדי שישארו אחריו עבדי ה' ומפירים נפלאותיו, ועל זה הצער מגיע לו שכר באמת, כי לפום צערא אגרא.

והינו כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו הוא הסבה להביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו, כי על עבודתו בעצם אינו מגיע לו שכר בדיון כשהוא לו לתענוג, אף לעמת זה הוא לו לצער מה שמלמד ביתו אחריו ושמרו דרוה', אם כן על זה מגיע לו שכר.

(דרשות דף כ"ג טור ד')

ענינה דיומא

שבתי אור עחי רבינו בתשובה זו

ברית מילה ראשונה בדרעזניץ

בְּקֶבֶץ עָלֵי זְכָרוֹן (חלק 63, במאמרו של הגרמ"מ יאקאבאוויטש שליט"א) מְשַׁעֵר כִּי רַבֵּינוּ הִגִּיעַ לְכַהֵן בְּעִיר דְרַעְזָנִיץ בְּחֶצְיוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹדֶשׁ חֲשׁוֹן תַּקנ"ד, וּבַיּוֹם ט"ז לַחֹדֶשׁ כָּבַד וְנִתְכַבַּד שָׁם לְהִיּוֹת מוֹהֵל [גלוי זה שרבינו כבר מל בהיותו בדרעזניץ וקדם לכן עוד בפרוסטיין, והתחקות אחר שמות הנמולים, גלה הגרמ"מ יאקאבאוויטש שליט"א במאמרו שם, ע"פ מקורות נאמנים שנתגלו באחרונה, אחר שמשך שנים רבות ידוע היה רק על בריתות שמל רבינו בפרעשבורג, ונסדרו בספר "פנקס המוהל" שי"ל ע"י הגרמ"א ז"ק קינסטליכער ז"ל].

תמונת בית רבינו בדרעזניץ - בימים עברו

כִּידוּעַ, מְקוֹם רַבְנוֹתוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל רַבֵּינוּ הָיָה בְּעִיר דְרַעְזָנִיץ שְׁבַמְדִּינַת מְעַהְרִין, כְּאִשֶּׁר בְּחֹדֶשׁ אֶלּוּל שְׁנַת תַּקנ"ג שִׁגְרוּ אֵלָיו תְּבָרֵי הַקְּהֵלָה שֶׁטַר רַבְּנוֹת (נוסח שטר הרבנות נדפס בחוט המשולש עמו' מ"א), וְרַבֵּינוּ נְאוֹת לְקַבֵּל עַל עֲצֻמוֹ עַל הַרַבְּנוֹת [אחרי שגיסו שעל שלחנו היה סמוך, ירד מנכסיו ולא יכול היה לתמוך עוד בידו, כפי שיספר בהרחבה בפרשת בהר בחקותי במדור המעשה].

תמונת בית רבינו בדרעזניץ - כפי שהיא כהיום

כְּשֶׁהִגִּיעַ רַבֵּינוּ לְשַׁעְרֵי הָעִיר דְרַעְזָנִיץ, כְּאִמּוֹר בְּתַחֲלַת חֹדֶשׁ חֲשׁוֹן, יֵצְאוּ לְקִרְאָתוֹ כָּל בְּנֵי הָעִיר, וְכִמוֹ שֶׁתֵּאָר בְּחוֹט הַמְּשָׁלֵשׁ (עמו' מ"ג) שְׁכַמָּה מִבְּנֵי הָעִיר חֲלְצוּ הַסּוֹסִים

שבת בהיכלו של החתם סופר

מן העגלה שבו ישב רבינו, ונכנסו תחתם למשך ולהוביל העגלה לתן כבוד לתורה, וכשהגיש מרו בדבר, מיד קפץ וירד מן העגלה, אך בני העיר לא הסכימו ועל פרחו חזרו והושיבו אותו על העגלה כאשר בני העיר מוליכים העגלה לתוך העיר בקול שמחה וצהלה, עד שבאו כלם לבית הכנסת, שם עלה רבינו ודרש דרשה נפלאה (חלקים מתוך דרשתו זו נדפסו במכתב סופר ח"א דרוש השני, ח"א דף ג' ע"ב).

בית הכנסת בעיר דרעניץ

קפיצת הדרך

"מספרים כשהלך החתם סופר זצ"ל בבחירתו עם רבו הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל מפרינקבורט, שהיה להם קפיצת הדרך בידיע, נתנו לבעל עגלה שלהם שהיה נכרי כוס משקין לשכרותו וישו, ואחר כך בשעה מועטת כבר היו במחוז חפצם כמפורסם".

(לשון הגאון רבי יהודא גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר, בספרו שבת מיהודה פרשת וירא)

הרגילו לומר נאטירליך

יְכַף הָיָה אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי מְאֹד הַגּוֹלָה מֵהַרְמ"ס (מורנו הרב משה סופר) זצ"ל רגיל לומר, שאצל דור המדבר נעשה ההרגל בירידת המן מן השמים כהרגל וטבע, ובבואם אל ארץ נושבת, היה לפלא חדוש בעיניהם כשראו חטה מתמרת ועולה מן הארץ והיתה לשבלת מלאה ואדם זורע כור ומוצא ממנה כורים האין זה פלא גדול למתבונן בה ונותן עינו עליה להכיר מה רבו מעשיהו, אלא שהרגל בכך אינו נותן עינו על כך מפני ההרגל והרגילו לומר "נאטירליך" (היינו דבר המובן מאליהו), את פעל ה' לא ראו ומעשה ידיו לא הביטו.

(מכתב סופר פרשת וזאת הברכה)

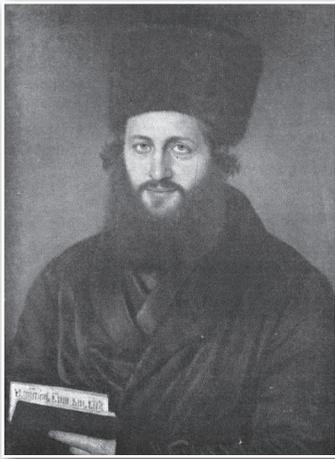

היכל המעשה

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

בחלום אדבר בו

בתחומי העיר פָּרַעַשְׁבוּרְג, שְׁכֵנָה יְשִׁיבְתוֹ הֶרְמָה שֶׁל מֶרֶן הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּעַל הַפֶּתַח סוֹפֵר זִיע"א, בְּנוֹ מִמְשִׁיךְ דָּרְכוּ שֶׁל אָבִיו מֶרְנָא רַבֵּינוּ הַחֲתָם סוֹפֵר זִיע"א. כְּתִלְיָה סִפְגוּ יִגְיעַת הַתּוֹרָה שֶׁל מֵאוֹת בַּחוּרִים מְצַיְנִים, אֲשֶׁר שְׁתוּ בְצִמָּא אֶת דְּבָרָיו וְהִתְחַמְמוּ לְאוֹר קִדְשָׁתוֹ. בְּתוֹךְ קְהַל הַתַּלְמִידִים, נִתְיַחַד בְּעַלְוֵיו וּבְשִׁקִּידָתוֹ הַבְּחוּר אֱלִיעֶזֶר זוֹסְמָן סוֹפֵר, יְתוֹם צָעִיר וְעֵנִי מְרוּד, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ כִּי אִם ד' אֲמוֹת שֶׁל הֶלְכָה. יוֹמָם וְלַיְלָה הָיָה הוֹגֵה בְּתוֹרָה, וְדַמוֹתוֹ הַכְּפוּפָה עַל הַגְּמָרָא הִיְתָה מְרָאָה שְׂגוּר בְּבֵית הַמְּדָרֶשׁ. כְּגִדֵּל עֵנָיו כֶּף גִּדֵּל שִׁקְדוּתוֹ וְהִתְמַדָּתוֹ. אֱלִיעֶזֶר זוֹסְמָן עוֹד הַסְפִיק לְקַבֵּל תּוֹרָה מִפִּיו שֶׁל קְדוֹשׁ הַשֵּׁם מֶרְנָא הַחֲתָם סוֹפֵר, וְעַתָּה לְאַחַר הַסְתַּלְקוּתוֹ, הַמְשִׁיךְ לְשִׁקֵּד עַל תּוֹרָתוֹ בִּישִׁיבַת פָּרַעַשְׁבוּרְג תַּחַת נְשִׂאוֹתוֹ שֶׁל הַכֶּתֶב סוֹפֵר.

הכתב סופר בימי עלומיו

הַבְּחוּרִים כָּל כֶּף הָיוּ רְגִילִים לְרֵאוֹתוֹ רְכוּן עַל הַגְּמָרָא, עַד שֶׁנִּדְמָה הָיָה כִּי סִפְסַל הוּא אֶחָד מִסְפָּסְלֵי הַיְשִׁיבָה, וְהוּא עֲצָמוֹ, לֹא נִרְאָה הָיָה כִּי שֵׁם לֵב לְגִילוֹ הַמְתַּקְדָּם וְלִמִּים הַחוֹלְפִים לִיד הַסְטַנְדָּר...

אֲךְ הִנֵּה, בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, שֶׁלַח רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה הַפֶּתַח סוֹפֵר וְהִזְעִיק אֵלָיו לְחַדְרוֹ אֶת תַּלְמִידוֹ הַחֶבִיב. עֵינָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁהִשְׁקִיפוּ לְמַרְחָקִים, נָחוּ עַל פָּנָיו שֶׁל אֱלִיעֶזֶר זוֹסְמָן, וְהוּא שָׁאַלוּ בְּרַכּוֹת אֲבָהִית: "בְּנִי, הִנֵּה אַתָּה בָּא בְּיָמִים, בַּחוּר מְבַגֵּר נְהִיִּית, וּכְכָר הַגִּיעָה זְמַנָּה לְבָנוֹת אֶת בֵּיתְךָ בְּיִשְׂרָאֵל. מִדּוּעַ אֵינְךָ מַחְפֵּשׁ אֶת זְוֹגָגָה?"

הַשְּׁפִיל הַבְּחוּר אֶת עֵינָיו בְּבִישׁוֹנוֹת וּבְלֵב כְּבֵד עֲנָה: "רַבִּי, הֵן יְתוֹם הֵיִיתִי, וְעֵנִי וְאָבִיוֹן אֲנִכִּי, פְּרוּטָה לְפָרְטָה אֵין בְּכִיסִי. כִּיצַד אֶעֱזֵ לְפָנוֹת לְהַצִּיעַ שְׂדוּךָ, וְאֵין בְּיָדִי מְאוּמָה לְהַעֲנִיקָה?" חִיוֵךְ קַל רַחֵף עַל שִׁפְתוֹתָיו שֶׁל הַרְבֵּי. "וְכִי סְבוּר אַתָּה", שָׁאַל, "שֶׁרַק בְּפָרַעַשְׁבוּרְג נִתַּן לְמִצּוֹא שְׂדוּךָ? קוּם וְסַע, וְהַקְּבֵ"ה זְמַן לָךְ אֶת הַמֵּיַעֲדָת לָךְ."

שבת בהיכלו של החתם סופר

"אף רבי", גמגם ר' זוסמן, "אף דמי נסיעה לעיר קרובה אין ברשותי. הוצאות הדרך לבדן למעלה מכחותי".

שמע זאת ה'כתב סופר', ואמר לו "האב איך ניקס קין געלט" [אני גם אין לי כסף], ובתוך כדי כך הכניס את ידו הקדושה לכיס בגדו, ממשמש ומחפש. לאחר רגע הוציא את ידו, ובה חופן מטבעות - תשעים ושבעה 'גראשען' בסך הכל, סכום מועט שאף לנסיעה קצרה בקושי הספיק. הגישם לתלמידו ואמר בפשטות: "הא לך כסף לנסיעה. סע לשלום, והשם יצליח דרכך".

ר' זוסמן שאמונת חכמים טבועה היתה בדמו, תחב את הפרוטות לכיס מעילו, ובאמונת אמן יצא לדרך. הוא לא הרהר אחר מדותיו של רבו, ולא שאל קשיות. אם הרבי צוה, הרי שבודאי יש דברים בגו. פנה אפוא אל תחנת הרפכת, ושאל לאן יוכל להגיע בסכום פשוט זה. נאמר לו כי הכסף יביאו אף לכפר סמוך לפרעשבורג.

הגה"ק רבי אליעזר זוסמן סופר - אב"ד פאקש

חשב רבי זוסמן בלבו: הן אם אגיע לעירה יהודית סמוכה לפרעשבורג, גם כן יכירו אותי ואת עניי, וסכומי למצוא שדוך הגון יהיו קלושים". אומר ועושה, פנה אל עבר נהר הדונא הזורם לא הרחק, שם, על גדת הנהר, עגנו ספינות משא, בהם כך חשב, יוכל להפליג רחוק יותר בסכום שברשותו.

"עד היכן אוכל להפליג בסכום זה?" שאל את בעלי הספינות. "עד הכפר פלונג", השיבו לו, והצביעו על כפר נדח במורד הנהר, מקום ששמו לא נודע, ורגל יהודי אינה דורכת בו.

ר' אליעזר זוסמן מלא היה באמונה אחר דברי רבו, וחיגר באמונתו עלה על הספינה והפליג לאותו כפר נדח. כשהגיע אל היעד, ירד אל החוף ופסע לבדו בין קני הסוף הגבוהים, עיניו תלויות לשמים בתפלה חרישית שהקב"ה ינחהו במעגלי צדק ויזמין לו ישועה.

לפתע, כמו משום מקום, ראה צועד מולו בין השיחים יהודי זקן, בעל הדרת פנים אצילית וזקן לבן יורד על מדותיו. ועוד לפני שהספיק לפצות את פיו, פנה אליו היהודי

וְשָׂאֵל בְּתַמְיָהָהּ: "מָה מַעֲשֶׂיךָ כָּאן, בְּנִי, בְּמָקוֹם שְׁמִם זָה?"

ר' אליעזר זוסמן, נרעש מהמפגש הבלתי צפוי, השיב בשאלה משלול: "וימה מעשיכם אתם כאן?"

העיר לו הזקן בנחת: "לא מן הנימוס הוא להשיב שאלה בשאלה, בכפרט שאני הקדמתי ואף גדול אני ממך בשנים".

מצבת רבי יואל אונגר וחתנו רבי אליעזר זוסמן סופר

מיד התחזק ר' אליעזר זוסמן, וספר ליהודי הנכבד בפרוט את כל השתלשלות העניינים: על מצבו הדחוק, על צויו של רבו הקדוש, ה'כתב סופר', ועל אמונתו כי הגיע למקום זה בהשגחה עליונה כדי לראות איך יפלו דבר.

ככל שהתקדם הספור, אורו פָּנִיו של היהודי הישיש. וכשסיים ר' זוסמן את דבריו, טפח הזקן על שִׁכְמוֹ בְּחִבּוּת וְאָמַר בְּחִבּוּת: "דו ביסט מינעו!" (אתה שלי!).

כפי שהתברר לר' זוסמן, אותו זמן היה לא אחר מאשר הגאון רבי יואל אונגר זצ"ל, רבה

של העיר פֶּאקֶשׁ ומחבר שו"ת הריב"א, מגדולי תלמידי רבינו החתם סופר זיע"א. "דע לה, בני", ספר לו רבי יואל בהתרגשות, "שגם אני לא הגעתי לכאן במקרה, בת כלילת המעלות לי בביתי, ותפלות רבות התפללתי על שדוך הגון עבורה. אמש, בחלום הלילה, נגלה אלי מורי ורבי, מרן רבינו בעל ה'חתם סופר' זיע"א, והנה בחלומי צנה עלי לנסע אל הכפר הנדח הזה, באמרו שְׁכָאן אִמְצָא חֵתָן הַגּוֹן לְבִתִּי... "לאחר שתיקה קצרה המשיך רבי יואל ואמר "למרות שלא הבנתי איזה שדוך יכול להמצא כאן בכפר שאין בו ולו יהודי אחד, בכח אמונותי ברבנו הצדיק זיע"א פאתי הנה..."

תכף נטלו רבי יואל לבחור הפתמיד, הוליכו לעירו, תוך שהוא תוקה על קנקנו ומוצא בחור בעל השגה משכמו ומעלה, ועד שלא עברו ימים אחדים סגרו השדוך למזל טוב. החותן בזכות אמונתו בקדשת רבינו החתם סופר, והחתן באמונתו ברבו הכתב סופר, נפגשו בכפר נדח, והשדוך נגמר משמים בשעה טובה ומצלחת. לימים התמנה רבי אליעזר זוסמן כאב"ד פֶּאקֶשׁ כממלא מקום חמיו, וספריו הרבים נתקבלו בתפוצות ושראל.

(מקור: רשומים בשמך מאת הגרי"ש אונגר גאב"ד חוג חת"ס ב"ב, עמוד ק"א)

הליכות והנהגות

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"צ

הרבצפתורה בעשינת ותרנת • סדרי לעודיו עם תלמידיו •
הגהות עם תלמידיו • חדוש וכתבת חדושי תורה

על
התורה

■ אחריות המרביץ תורה ■

אסור לו לסכן עצמו למסור נפשו לפרסם מציאות השם יתברך, אם אנשים הרבה תורה יבקשו מפינו, וזה כלל גדול בעבודת השם" (ת"מ פרשת לך לך עמוד ל"ה).

■ להעמיד תלמידים היא הצדקה הנבחרת ■

אחר שלמד החכם מפי רבו, וראה להעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים, וזאת היא הצדקה המבחרת ביותר, שבה נשתבח משה רבנו ע"ה ["צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל" (דברים לג כא)] (ע"ת דברים עמוד ק"ס).

■ ללמד לאחרים עדיף מהתבודדות ■

הגם שמעלת ההתבודדות גדולה, מכל מקום מעלה גדולה מזה הוא התחברות עם עובדי ה' להורותם הדרך ילכו בה, וזכותם יהיה תלוי בו (דרשות דף ת"ז טור ד').

הנה לשבת והנהגות ערב שבת, הדלקת נרות שבת, תפלת עזרה וערבות ליל שבת, זמירות ליל שבת • קדושי ליל שבת, סעודת ליל שבת, ליל שבת, תפלת יום השבת, סריאת התורה והפטרה בשבת, קדושי ארבע אחר הרפילה • סעודת יום השבת, עזרה ושערה שלישית, מצאי שבת והבדלה

ועל
יום השבת

■ תפלין של רבנו תם וקריאת שנים מקרא ואחד תרגום ■

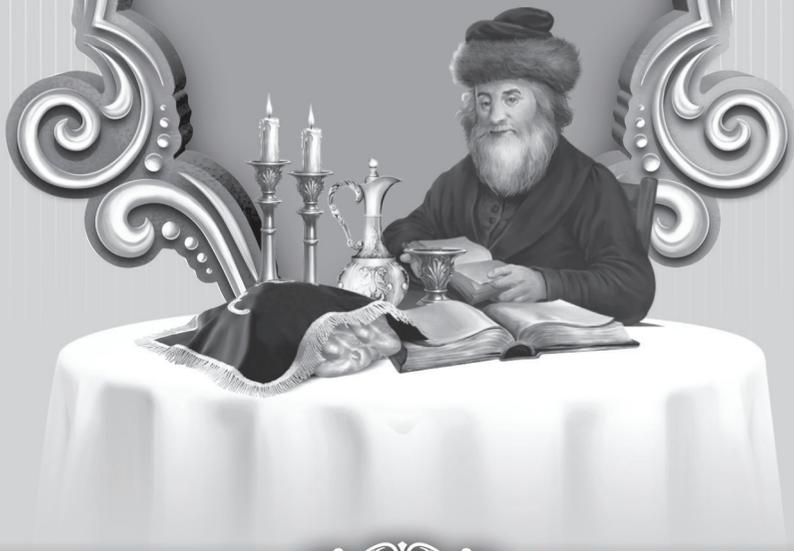
אחרי הלמוד עם התלמידים, פשט תפלין של רש"י והניח תפלין של רבנו תם, וגמר בהם תפלותיו וקרא בהם שנים מקרא ואחד תרגום (לקוטי חבר בן חיים שם ד"ה ושבעתי, ומנהגים כ"י אות ס"ב. וזאת כמש"כ בספר "עבודת הקדוש" סימן ד' אות קכ"ט ובספר "אור צדיקים" סימן כ"ח ס"ד, שאם אפשר יקרא שמו"ת בטלית ותפילין). והיה מעביר את הסדרה מתוך חמש (לקוטי חבר בן חיים שם, ודלא כהט"ז סימן רפ"ה סק"ב דס"ל שיקרא בס"ת. וטעם לתקנת חז"ל לומר שנים מקרא ואחד תרגום, ראה חידושי חת"ס עמ"ס חולין כח: ד"ה אמר, ובספר "דרושים ואגדות חת"ס" עמוד קמ"ח, ומקור החיוב להשלים עם הציבור קריאת שנים מקרא ואחד תרגום ראה בת"מ פרשת כי תבא דף קכ"ג). אחר קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, קרא גם ההפטרה שקורין בשבת זו (מנהגי חת"ס פ"ד ס"א), ובשבתות שבהן קורין הפטרה שאינה מענין הפרשה (כגון "מחר חודש" וכדומה), לא אמר אחרי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום כי אם הפטרה היא (לקוטי חבר בן חיים שם, וכדעת המג"א ס"י רפ"ה סק"ב, ולא כהכנה"ג).

■ מזמורי תהלים ■

לאחר שסיים שנים מקרא ואחד תרגום, אמר "מזמור שיר ליום השבת" ו"ה' מלך" (מנהגים כ"י אות ס"ב). ועי' להגרע"מ סופר במנהגיו שם שציין להמג"א סי' רפ"ה סק"א וכה"ח שם סקל"ח).

פרשת חיי שורה

חליכות והנהגות

- על התורה
- המלמד בן חברו תורה קאלו; לְדו
- ועל יום השבת
- צדקה | תספנת בערב שבת

עניני דיומא

הדפסת חדושי רבנו

סיפור

אותה הוכחת לעבדך!

בנינים

נשמתה של שרה פרוה מגדל שמחה ודבקות על שגבחר יצחק להיות עולה | אצל שרה היה אברהם בוקה גמיתתה גם עליה ולא רק על הנשאים בארץ החיים | היושב בישיבה ועוסק בתורה ה' מברכו כפל ומלאכתו נעשית בידי אחרים | דוקא ליצחק שהוא מדת הגבורה ראי שששתו תהיה קמדת החסד | לכן נתפנו לקלל ויצחק בתפלותיו הפכו לברכה

לשון קדשו

חכמת התורה נגד חכמת הפילוסופיא